

Provinciale Staten van Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 'S-HERTOGENBOSCH

3983808
DIV STAN GRF

uw kenmerk	uw brief van	ons kenmerk	behandeld door	datum
		FO/DD/009023	F.J. van den Oever	14 april 2016
onderwerp				
Concept jaarstukken 2015 en kaderbrief begroting 2017				

Geachte Statenleden,

Overeenkomstig het bepaalde in de Wet Gemeenschappelijke regelingen (artikel 58b) zenden wij bijgaand de concept jaarstukken 2015. De Raad van Bestuur van het Havenschap Moerdijk zal deze concept jaarstukken ter vaststelling aangeboden krijgen in de openbare vergadering van 25 mei 2016.

Tevens zenden wij u hierbij de kaderbrief begroting 2017 zoals vastgesteld in de openbare vergadering van de Raad van Bestuur van 16 december 2015.

Hoogachtend,
HET DAGELIJKS BESTUUR,
Namens deze de directeur,

F.J. van den Oever

Bijlagen:

- Concept jaarstukken 2015
- Kaderbrief begroting 2017

Kaderbrief begroting 2017

Algemeen

In de financiële beleids- en beheersverordening, vastgesteld in de Raad van Bestuur vergadering van 27 september 2012, is in artikel 3 vastgelegd dat het Dagelijks Bestuur uiterlijk 1 februari van het begrotingsjaar een nota over de kaders voor het volgende begrotingsjaar (2017) en tenminste de daarop drie volgende jaren aan de Raad van Bestuur aanbiedt. De Raad van Bestuur stelt deze kaderbrief uiterlijk 1 april (2016) vast.

De kaderbrief gaat in op de kaders waaraan de begroting dient te voldoen. Hierin is verder de indeling en de te volgen procedure opgenomen.

Naar analogie van de begroting 2016 worden in de begroting 2017 per programma de visie en de externe invloeden benoemd en wordt vervolgens antwoord gegeven op de drie W vragen (wat willen wij bereiken, wat gaan wij hiervoor doen en wat mag het kosten). Verder zijn de stafonderdelen onder het programma Bedrijfsvoering gebundeld.

De doelstellingen uit de Havenstrategie en de Uitvoeringsagenda dienen net als bij het opstellen van de begroting 2016 als input voor het opstellen van de begroting 2017.

Deze kaderbrief is opgesteld alsof de voorgenomen verzelfstandiging niet of niet per 1 januari 2017 doorgaat. Mocht deze eventualiteit zich voor doen dan dient de begroting namelijk op de gebruikelijke manier gemaakt te worden. Op het moment dat de verzelfstandig wel per 1 januari 2017 doorgaat zijn de meeste onderdelen uit de kaderbrief niet meer van toepassing omdat alleen de financiering achterblijft in de Gemeenschappelijke Regeling.

Financiële kaders

Hieronder wordt per alinea ingegaan op de diverse aspecten van de financiële kaders.

De begroting en het meerjarenperspectief dienen jaarlijks zelfstandig sluitend te zijn.

De opbrengsten voor 2017 worden gebaseerd op een neutraal perspectief. Alleen als er voldoende zekerheid bestaat over de inkomsten worden deze begroot. De onderbouwing bestaat uit een prijs- en hoeveelheidfactor. Indien van toepassing worden zowel de inkomsten voor 2017 als voor de volgende jaren ten opzichte van het voorgaande jaar verhoogd met een tariefstijging. Deze is gebaseerd op de te verwachte inflatie gebaseerd op de door het CPB (Centraal Plan Bureau) verwachte CPI (consumenten prijs index).

De kosten voor 2017 worden enerzijds gebaseerd op de kosten gemaakt in 2015 en anderzijds gebaseerd op keuzes die gemaakt worden voor 2017 om de doelstellingen uit de Havenstrategie Moerdijk 2030 te behalen. De onderbouwingen bestaan uit een prijs- en hoeveelheidfactor. Indien van toepassing worden kosten voor 2017 en voor volgende jaren ten opzichte van het voorgaande jaar verhoogd met de te

verwachte inflatie gebaseerd op de door het CPB (Centraal Plan Bureau) verwachte CPI (consumenten prijs index).

Ondanks dat het "tempo" van gronduitgifte in erfpacht en het rendement op deze uitgiftes sterk afhankelijk is van externe, niet beïnvloedbare omstandigheden, worden de resultaten van de grondexploitaties in de begroting 2017 meegenomen, net zoals in de begroting van 2016. In de berekeningen worden de uitgifteprijsen niet geïndexeerd. De uitgifteprijsen volgen uit de lopende opties en anders uit de minimale uitgifteprijsen 2016. Deze uitgifteprijsen worden gebaseerd op een jaarlijkse grondprijzadvies door een onafhankelijk in grondprijzen gespecialiseerd adviesbureau. De uitgiftetempi worden enerzijds gebaseerd op de lopende opties en anderzijds op prognoses. Er wordt alleen rente berekend over de grond en alleen voor de grondexploitaties die gestart zijn na 1 januari 2004. De rentekosten worden gebaseerd op de gemiddelde rentekosten van de betreffende lening tranches. De kosten bouwrijpmaken worden gebaseerd op ramingen. Deze ramingen worden niet nogmaals geïndexeerd. De jaarlijkse kosten (o.a. OZB) kennen wel een indexering.

Met mogelijke nog terug te kopen en daarna in erfpacht uit te geven strategische gronden wordt in de begroting 2017 geen rekening gehouden.

De begroting 2017 wordt, evenals de begroting 2016, opgesteld in overeenstemming met de BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) welke met ingang van 2005 definitief van toepassing is op Gemeenschappelijke Regelingen zoals Havenschap Moerdijk.

Indeling begroting 2017

De indeling van de begroting 2017 is identiek aan de indeling van de begroting 2016.

Procedure begroting 2017

	Instemmen met in Dagelijks Bestuur vergadering	Vaststellen van in Raad van Bestuur vergadering
Kaderbrief begroting 2017 Voor 15 april 2016 toesturen aan de deelnemers.	3 december 2015	16 december 2015
Begroting 2017 Op 25 mei 2016 toesturen aan de deelnemers. Deze hebben vervolgens tot 20 juli 2016 de tijd om zienswijze kenbaar te maken; Voor 1 augustus 2016 toesturen aan Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.	11 mei 2016 en 6 juli 2016	25 mei 2016 20 juli 2016

CONCEPT JAARSTUKKEN 2015

HAVENSCHAP

MOERDIJK

Concept

Jaarstukken

2015

Behoort bij besluit van de Raad van Bestuur van 25 mei 2016.

Mij bekend

De secretaris,

F.J. van den Oever

Inhoudsopgave

VOORWOORD.....	5
DIRECTIEVERSLAG	6
I. BESTUUR/DIRECTIE	8
II. PROGRAMMA RUIMTELIJKE ONTWIKKELING, MILIEU EN DUURZAAMHEID	9
RUIMTELIJKE ONTWIKKELING.....	9
MILIEU	9
DUURZAAMHEID.....	11
III. PROGRAMMA INFRASTRUCTUUR EN BEHEER	12
INFRASTRUCTUUR	13
BEHEER NAT	14
BEHEER DROOG.....	15
IV. PROGRAMMA COMMERCIËLE EXPLOITATIE	18
EXPLOITATIE NAT	18
EXPLOITATIE DROOG.....	19
V. PROGRAMMA VEILIGHEID & HAVENMEESTER	24
VEILIGHEID	24
HAVEN	25
BEVEILIGING	26
VI. PROGRAMMA BEDRIJFSVOERING	28
BESTUUR EN ADVIES.....	28
JURIDISCHE ZAKEN	29
FINANCIËN	30
COMMUNICATIE	31
PERSONEEL EN ORGANISATIE	32
INFORMATISERING EN AUTOMATISERING.....	34
FACILITAIRE ZAKEN	35
VII. VERPLICHTE PARAGRAFEN.....	39
PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN EN TARIEVEN	39
PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING.....	41
PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN	42
PARAGRAAF FINANCIERING EN TREASURY	44
PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING	46
PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN	47

PARAGRAAF GRONDBELEID.....	48
VIII. FEITEN EN CIJFERS.....	50
IX. WAARDERINGSGRONDSLAGEN EN RESULTAATBEPALING.....	55
X. BALANS PER 31 DECEMBER 2015 ACTIVA	58
XI. BALANS PER 31 DECEMBER 2015 PASSIVA.....	59
XII. OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN 2015.....	60
XIII. TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2015	61
XIV. TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN 2015	73
XV. FINANCIËLE POSITIE.....	82
XVI. CONTROLEVERKLARING.....	83
BIJLAGE 1: STAAT VAN UITGEGEVEN INDUSTRIETERREINEN 2015.....	85
BIJLAGE 2: OVERZICHT PROJECTEN 2015.....	85
BIJLAGE 3: ORGANOGRAM HAVENSCHAP MOERDIJK (PER 31 DECEMBER 2014).....	87
BIJLAGE 4: KASGELDLIMIET 2015, RENTERISICONORM 2015 EN SCHATKISTBANKIEREN 2015	88

N.B. Vanwege afrondingen van bedragen kunnen afrondingsverschillen in de tabellen van deze jaarrekening staan.

Jaarverslag 2015

Voorwoord

De Havenstrategie van Moerdijk brengt beweging in Brabant. De strategische positie van de haven van Moerdijk, de vierde zeehaven van Nederland en tweede economische motor van Brabant, ten opzichte van de havens van Antwerpen en Rotterdam kan met recht uniek worden genoemd en biedt volop kansen. Kansen voor de chemische industrie in de grote transitie naar duurzaamheid die we ambiëren, kansen in de biobased industry en de circulaire economie, maar zeker ook kansen voor de sectoren transport en logistiek.

Nu gaat het erom die kansen te benutten en uitdagingen aan te gaan. Dat motto zal leidend zijn bij het uitrollen van de Havenstrategie in de komende jaren. In 2015 is daar een goede start mee gemaakt, er is veel beweging op gang gebracht. In dit jaarverslag leest u per programma welke resultaten zijn bereikt.

De Havenstrategie vraagt ook om verdere professionalisering van de uitvoeringsorganisatie. Het jaar 2016 zal dan ook in het teken staan van implementatie van een nieuw bestuursmodel. Zo kunnen we nog meer anticiperen op kansen en ontwikkelingen in de markt.

We moeten er wel rekening mee houden dat de wereld verandert. Vanwege stevige concurrentie zijn excellente dienstverlening en kostenbewustzijn voorwaarden om te overleven. Ontwikkelingen op het terrein van big data zullen er voor zorgen dat goederenstromen steeds 'smarter' aangestuurd worden. En natuurlijk is onze economie op lange termijn alleen levensvatbaar als we zorgen voor een mooi evenwicht tussen people, planet en profit. Dat is dan ook hét uitgangspunt van de haven van Moerdijk voor de komende jaren.

Bert Pauli

Voorzitter Raad van Bestuur

Havenschap Moerdijk

Directieverslag

Hoe kan het haven- en industrieterrein Moerdijk zijn belangrijke economische betekenis in de Vlaams-Nederlandse Delta behouden en uitbouwen? Met inachtneming van het milieu, de veiligheid en de belangen van omwonenden? Met die vragen in het achterhoofd stelde het Havenschap zijn begroting 2015 vast, volledig gebaseerd op de in 2014 vastgestelde Havenstrategie Moerdijk 2030.

Ook werd er een begin gemaakt met het Uitvoeringsprogramma dat voortvloeit uit de Havenstrategie. De uitvoering hiervan is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de provincie, de gemeente en het Havenschap. Eén van de projecten is het realiseren van een nieuwe bestuurlijke inrichting van het Havenschap. Met gemeente en provincie is in 2015 voortvarend gewerkt aan deze nieuwe governancestructuur. Deze nieuwe inrichting stelt het Havenschap in staat om slagvaardiger te kunnen opereren. We werken er naar toe om op 1 januari 2017 over te gaan naar de nieuwe structuur.

Met gepaste trots kijken wij terug op de resultaten van het jaar 2015. De overslag groeide, met name via zeevaart, we gaven zeven hectare grond uit, en we hebben maar liefst vijftien nieuwe bedrijven mogen verwelkomen.

De overslag via zeevaart groeide met maar liefst 9%. Ook het aantal tonnages in containers liet wederom een stijging zien, dit jaar van 11%. Het aantal shortsealines is verder uitgebreid, net als de spoorverbindingen. Met de komst van de Spaghetti-express is er drie keer per week een rechtstreekse verbinding tussen Moerdijk en Milaan, in 2016 wordt dit zelfs uitgebreid naar vijf keer per week. De totale overslag bleef uiteindelijk op hetzelfde niveau als in 2014, ruim 16,5 miljoen ton. Dit was het gevolg van een daling van de overslag via binnenvaart. Hiervoor zijn aanwijsbare oorzaken, met name de fabriek van Shell Moerdijk die pas in juni weer opstartte. Deze oorzaken zijn incidenteel van aard, en dat maakt dat we voor 2016 ook groei verwachten in de binnenvaart. Daarmee staan alle signalen op groen om verder te groeien.

Een belangrijke ontwikkeling is de uitgifte van een eerste kavel op het Industrial Park Moerdijk. Het reeds gevestigde bedrijf Kolb breidt haar activiteiten uit en bouwt hiervoor een jetty. Ook heeft David Hart Groep interesse getoond om 25 hectare af te nemen op het Industrial Park. We hopen deze interesse in 2016 te concretiseren. Samen met de nieuw gevestigde bedrijven op het haven- en industrieterrein levert dit, naast extra activiteiten en overslag, ook nieuwe banen op. Dit vertaalde zich nog niet meteen in een stijging van het totale directe en indirecte aantal arbeidsplaatsen. In 2015 waren dat er 16.885. De verwachting is dat dit aantal de komende jaren weer zal stijgen.

Met deze resultaten is een flinke stap gezet in het realiseren van onze ambities uit de Havenstrategie op het gebied van groei van de overslag, verdere uitbouw van shortseashipping en het versterken van de extended-gatefunctie van de haven. Met als doel om de belangrijke economische betekenis die het haven- en industrieterrein heeft in de Vlaams-Nederlandse Delta te behouden en te versterken.

Een ander belangrijk project voor het realiseren van onze ambities is het Logistiek Park Moerdijk (LPM). Afgelopen jaar stelde Provinciale Staten het Provinciaal Inpassingsplan vast en behandelde de Raad van State het plan. Inmiddels weten we dat de Raad van State het plan heeft vernietigd op grond van een omissie in de crisis- en herstelwet. Een flinke tegenvaller, want het Havenschap en mede-ontwikkelaar

Hebema waren al met diverse partijen in een vergevorderd stadium over vestiging op het LPM. Wij hopen dan ook dat het ministerie deze omissie zo snel mogelijk zal herstellen en Provinciale Staten het bestemmingsplan zo spoedig mogelijk opnieuw vaststellen.

Ferdinand van den Oever
Directeur Havenschap Moerdijk

I. Bestuur/Directie

Raad van Bestuur

L.W.L. Pauli, voorzitter (sinds 2 juni 2015)*

Y.C.M.G. de Boer, voorzitter (tot 2 juni 2015)

T.H.R. Zwiers*

F.P. Fakkers*

L. Schreuders*

D.J. Brummans (sinds 4 februari 2016)*

C.M. Peters-van de Weijgaert (tot 4 februari 2016)

H.J.A. van Merrienboer (sinds 2 juni 2015)*

R.A.C. van Heugten (tot 2 juni 2015)

M.C. van der Wel (sinds 22 mei 2015)*

R.J.J.M. Wagemakers (tot 22 mei 2015)

H.J.P.E. Koevoets (sinds 22 mei 2015)*

A.T. van Lopik (tot 22 mei 2015)

F.J. van den Oever, secretaris*

Dagelijks Bestuur

L.W.L. Pauli, voorzitter (sinds 2 juni 2015)*

Y.C.M.G. de Boer, voorzitter (tot 2 juni 2015)

T.H.R. Zwiers*

F.J. van den Oever, secretaris*

Directie

F.J. van den Oever*

* Deze personen vormen de Raad van Bestuur, het Dagelijks Bestuur en de directie op het moment van vaststelling van deze jaarstukken.

II. Programma Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu en Duurzaamheid

Ruimtelijke ontwikkeling

Visie

Ruimte is schaars! Het Havenschap wil de ruimte van het haven- en industrieterrein efficiënt benutten. Dat doen wij door te zorgen voor een flexibel bestemmingsplan en indelen van ons terrein in clusters. Daarnaast stelt het planologische randvoorwaarden zodat het benutten van ruimte ook bijdraagt aan een balans tussen people, planet en profit en waarbij draagvlak wordt gekregen voor gemaakte keuzes op het gebied van ruimtelijke inpassingen zoals het herinrichten van de huidige groene begeleidingszone.

Wat willen wij bereiken

Een flexibel bestemmingsplan waarbij nieuwe bedrijfsvestigingen en ruimtelijke in- en uitbreidingen, zoals het Industrial Park Moerdijk en Logistiek Park Moerdijk, goed inpasbaar zijn vanuit het principe 'het juiste bedrijf op de juiste plek'. Het Havenschap faciliteert bedrijven hierbij door middel van de Commissie Vestiging.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Oppakken van het initiatief om te komen tot een concept bestemmingsplan voor een groene begeleidingszone bij Klundert.

In 2015 vonden hiervoor geen activiteiten plaats. De uitkomsten van de haalbaarheidsstudie naar de geluidswering Klundert leverden niet het gewenste resultaat op. De fysieke omstandigheden van de ondergrond maken dat het project te kostbaar wordt.

2. Bestemmingsplan windpark haven- en industrieterrein Moerdijk.

In samenwerking met exploitant Nuon en gemeente Moerdijk onderzocht Havenschap Moerdijk of er maximaal acht windturbines met bijbehorende voorzieningen kunnen worden geplaatst aan de Westelijke/Zuidelijke Randweg. Omdat de uitkomst van dit onderzoek positief was, maakten we in 2015 een begin met de planologische voorbereiding. Ook communiceerden we actief over de voorgenomen plannen met de omgeving (Stadstafel Klundert en Burenraad) en de in de omgeving gevestigde bedrijven.

3. Aanwijzing in het kader van de Crisis- en herstelwet.

In het kader van de 10e tranche Crisis- en herstelwet werd het haven- en industrieterrein op 14 augustus 2015 aangewezen als experimenteel gebied. Dit biedt kansen en mogelijkheden voor innovaties op het gebied van geluid en natuur.

Milieu

Visie

Het haven- en industrieterrein Moerdijk is een unieke vestigingslocatie voor bedrijven in de hogere milieucategorieën. Hier kunnen bedrijven zich vestigen en voldoen aan de steeds hogere eisen aan uitstoot van stoffen afkomstig van transport en industrie, de effecten hiervan op de leefomgeving, de luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid. Door het benutten van kansen, innovaties en het monitoren van milieuaspecten bewaakt het Havenschap de milieubelasting en kan het daar waar mogelijk bijsturen en communiceren met de omgeving.

Wat willen wij bereiken

Het houden van een actueel inzicht in het functioneren (milieugebied) van het haven- en industrieterrein Moerdijk, waarbij wordt voldaan aan wet- en regelgeving. Het voldoen aan goed 'nabuurschap' door goed met de omgeving te communiceren van feitelijke milieu-informatie en het inzichtelijk maken van verbeteringen van milieuprestaties.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Inrichten van een eNose-netwerk haven- en industrieterrein Moerdijk.

Het eNose-netwerk Moerdijk kreeg in 2015 een vervolg. Door bijplaatsing van eNoses in het kader van de Safety Deal is, via verbinding met de bestaande netwerken Rotterdam/Hoekse Waard en Moerdijk, een groot eNose-netwerk gerealiseerd.

De ervaring heeft geleerd dat er verbanden te leggen zijn tussen de eNoses-alarmen en -beelden, klachten en/of meldingen en de resultaten van de RIVM-meetstations op en rond het haven- en industrieterrein. Niet alle klachten en meetresultaten corresponderen met een eNose-alarm. Daardoor kon de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) niet altijd vroegtijdig stappen zetten (de zogenoemde early warning-functie).

2. Haalbaarheidsonderzoek uitvoeren om geluidruimte binnen de 50 dB(A) geluidcontour te genereren.

De werkgroep Geluid van het samenwerkingsverband Duurzame Verbindingen Moerdijk (DVM) heeft gewerkt aan een 'Geluidsvisie haven- en industrieterrein Moerdijk'. Op 3 december 2015 stelde het Dagelijks Bestuur zowel deze Geluidsvisie als het bijbehorende Geluidbeheerplan vast. Naar aanleiding hiervan kunnen we in 2016 beginnen met de verdere uitwerking van de geluidsreducerende maatregelen.

3. Het opstellen van een Energievisie 2030 haven- en industrieterrein Moerdijk.

Uit de eerste verkenning rond een energieneutraal haven- en industrieterrein blijkt dat de grootste energiewinst valt te behalen bij de vijf grootste energieverbruikers op het terrein. Het midden en klein bedrijf zijn ook van belang bij het behalen van de doelstelling om een energieneutraal te opereren. Bij nader inzien is het proces van energietransitie complexer dan in eerste instantie gedacht; het initiatief ligt namelijk vooral bij deze bedrijven zelf. Om te komen tot een praktisch gedragen visie is een andere aanpak nodig, waarbij medewerking en commitment van de belangrijkste stakeholders (de grootste energieverbruikers) centraal staat. Het Havenschap werkt deze nieuwe aanpak samen met de bedrijven verder uit.

Duurzaamheid

Visie

Het haven- en industrieterrein Moerdijk ontwikkelt zich tot een hoogwaardig terrein in de Vlaams-Nederlandse Delta, waarbij wordt ingezet op een duurzame, klimaatbestendige omgeving met een balans in people, planet en profit. Door het 'vergroenen' van bedrijfsprocessen, het terugdringen van de ecologische CO₂ footprint, Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (volgens certificering Koplopers ISO 26000), het sluiten van decentrale ketens en het promoten en faciliteren van duurzame verbindingen zet het Havenschap in om te komen tot een energieneutraal haven- en industrieterrein Moerdijk. Het Havenschap faciliteert bedrijven bij het vestigingsproces (Commissie Vestiging) om kansen te benutten op het gebied van ketenclustering en synergie.

Wat willen wij bereiken

Door middel van het clusteren van bedrijven synergievoordelen behalen, waarbij reststromen zoals stoom en warm water worden ingezet als nieuwe grondstof. Hierdoor wordt de inzet en het gebruik van fossiele brandstoffen verminderd en de CO₂-footprint verkleind. Om inzicht te krijgen in duurzame kansen bij bedrijfsvestigingen wordt door de Commissie Vestiging een checklist gehanteerd om kansen te herkennen op het gebied van ketenclustering en synergie. Daarnaast wil het Havenschap de biodiversiteit op en rondom het haven- en industrieterrein verhogen en verbeteren.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Een besluit nemen over de rol van het Havenschap bij het nog op te richten warmtebedrijf t.b.v. het Energyweb Moerdijk.

In samenwerking met de provincie Noord-Brabant en gemeente Moerdijk onderzoeken we momenteel of het oprichten van een warmtebedrijf haalbaar is. Het bureau Driven by Values kreeg afgelopen jaar de opdracht om, vanuit de uitgevoerde marktconsultatie, een voorstel te maken dat kan rekenen op commitment van zowel overheid en marktpartijen als van de warmteleverende en -afnemende bedrijven rond Moerdijk. Dit voorstel zal begin 2016 gereed zijn. Luidt de conclusie dat een warmtebedrijf haalbaar is, dan richten we een zorgvuldig proces in voor de ontwikkeling en oprichting hiervan.

2. Samenwerking Duurzame verbindingen Moerdijk.

Het Samenwerkingsprogramma Duurzame Verbindingen Moerdijk (DVM) en het bijbehorende convenant 2011-2015 liepen afgelopen jaar ten einde. Daarom stelden we een nieuw voorstel 'Samenwerking Duurzame Verbindingen Moerdijk 2016-2030' op, met daarin een werkprogramma 2016-2020. De betrokken partijen ondertekenen de samenwerkingsovereenkomst in het eerste kwartaal van 2016.

De klankbordgroep Milieuklachten heeft in 2015, naar aanleiding van het hoge aantal gemelde milieuklachten in 2014, een verbeteragenda opgesteld. De verbeterpunten moeten leiden tot een betere communicatie van de Omgevingsdienst met de omgeving en tot een transparanter inzicht in de relatie tussen het aantal gemelde klachten en geregistreerde incidenten.

3. Uitvoering geven aan het in 2014 vastgestelde Natuurmanagementplan 2030.

Het Natuurmanagementplan 2030 (NMP) is in 2015 vastgesteld. Inmiddels heeft de provincie Noord-Brabant, als deelnemer in de ambtelijke stuurgroep NMP, opdracht gegeven voor het opstellen van het Managementplan Beschermde Soorten. Dit plan is gebaseerd op drie uitvoeringsplannen uit het NMP:

- het uitvoeringsplan generieke ontheffing beschermde soorten;
- het uitvoeringsplan ontheffing tijdelijke natuur;
- de gedragscode flora en fauna.

Parallel aan dit traject gaat ook de pilot 'Ontwikkelbehoefte bedrijven 3-5 jaar' van start. Aan de hand van de uitkomsten van de pilot wordt de praktische werking van het Natuurmanagementplan op het haven- en industrieterrein getoetst.

Wat heeft het gekost

	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Programma Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu en Duurzaamheid			
Opbrengsten	85	96	76
Kosten	-235	-268	-235
Totaal Programma Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu en Duurzaamheid	-151	-172	-159

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

Dit programma heeft per saldo € 21.000 minder gekost dan begroot.

- € 11.000 Minder opbrengsten met name door:

- Minder bijdragen van derden in het kader van Duurzame Verbindingen Moerdijk (DVM).

+ € 32.000 Minder kosten met name door:

- Minder advieskosten in het kader van Duurzame Verbindingen Moerdijk (DVM).
- Minder advieskosten.

III. Programma Infrastructuur en Beheer

Infrastructuur

Visie

Het Havenschap zorgt voor goede infrastructuur zodat bedrijven optimaal kunnen opereren. Immers, goede faciliteiten zorgen voor een sterke uitgangspositie. Daarbij gebruiken wij alle modaliteiten; weg, water, spoor en (buis)leiding. Hiervoor zet het Havenschap in op goede relaties en overlegstructuren met de externe partners, Rijkswaterstaat, ProRail en LSNed.

De werkzaamheden voor infrastructuur voert het Havenschap projectmatig uit, in overleg met de betrokken bedrijven en binnen de gestelde kaders van budget, tijd en kwaliteit. Projectmanagement blijft in handen van het Havenschap, de voorbereiding en uitvoering wordt via tenders en markttuitvragen bij externe partijen gelegd.

Wat willen wij bereiken

Het te ontwikkelen Logistiek Park Moerdijk (LPM) krijgt een directe verbinding met het bestaande industrieterrein. Daarmee wordt het LPM maximaal ontsloten met de modaliteiten spoor en water. De modaliteit spoor wordt verder ontwikkeld door de aansluiting van het Havenschap bij Lage Zwaluwe te optimaliseren. Indien uit het, in 2014 uitgevoerde, onderzoek naar de wachtvoorzieningen voor het vrachtverkeer en de binnenvaart blijkt dat deze voorzieningen aangepast moeten worden dan zal dit uitgevoerd worden.

Verder worden de knelpunten ten aanzien van kabels en leidingen opgelost.

Voor de investeringsprojecten zijn geen aparte resultaten opgenomen. Deze worden binnen de geldende regels der kunst uitgevoerd.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. In 2015 beschikt het Havenschap over een contract dat kan worden aanbesteed om het LPM te realiseren.

Het opstellen van een contract dat kan worden aanbesteed, schuift door naar 2016. Het opstellen daarvan is verbonden aan het onherroepelijk worden van het Provinciaal Inpassingsplan (PIP), en dit is vertraagd door de recente uitspraak van de Raad van State. De voorbereiding is wel van start gegaan.

2. In 2015 wordt inzichtelijk gemaakt wat de werkelijke knelpunten zijn op het spooreplacement van Lage Zwaluwe van ProRail en is uitgewerkt hoe dit aangepakt moet worden.

Begin 2015 zetten we, in samenspraak met provincie Noord-Brabant en ProRail, in op het indienen van een Europese subsidieaanvraag in het kader van de Ten-T call voor een onderzoek naar de totale spoor situatie. Begin juli ontving het Havenschap een reactie op de aanvraag. Ondanks de kwalitatief goede beoordeling, ontving het Havenschap vanwege budgettaire redenen geen subsidie.

In de tweede helft van 2015 vonden gesprekken plaats met ProRail en andere partners om een alternatief scenario inclusief financiële aspecten te ontwikkelen.

3. In 2015 heeft het Havenschap het visiedocument wachtvoorzieningen uit 2014 voor verschillende modaliteiten vormgegeven.

Deze activiteit heeft betrekking op de modaliteit water (binnenvaart), dat in 2014 is afgerond, en de modaliteit wegen (vrachtverkeer). Het visiedocument voor de wachtvoorziening voor vrachtverkeer is in het derde kwartaal van 2015 vastgesteld. De acties en maatregelen die daaruit voortkomen lopen door tot eind 2016.

4. Knelpunten in de bodem ten aanzien van kabels en leidingen worden opgelost.

Eind 2015 is de Verordening voor Kabels en Leidingen bestuurlijk vastgesteld. Uit de inventarisatie naar mogelijke knelpunten is gebleken dat er alleen op het Industrial Park Moerdijk (IPM) aandachtspunten zijn. Deze knelpunten worden meegenomen in de studie naar het bouwrijp maken van het IPM.

5. De voorbereidingen worden getroffen voor realisatie van de kade van het Industrial Park Moerdijk (IPM).

In 2015 zijn geen voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een kade aan de Westelijke Insteekhaven, maar voor die van een steiger met jettyfaciliteit, omdat de klant besloten heeft haar activiteiten op die manier te laten plaatsvinden.

Beheer nat

Visie

Het Havenschap streeft naar een goed bereikbaar en beschikbaar nat areaal waarin kades en bodemligging van de insteekhavens zijn opgenomen. Met een optimale beschikbaarheid van het areaal faciliteert het Havenschap het bedrijfsleven tegen acceptabele kosten. Het Havenschap heeft het dagelijks beheer van dit areaal uitbesteed op basis van een integraal beheercontract aan een marktpartij. Door periodieke herziening van de planvorming voor het onderhoud van het areaal wordt een gegarandeerde kwaliteit en beschikbaarheid behaald, die essentieel is voor de bedrijfsvoering van onze klanten.

Wat willen wij bereiken

Het integrale beheercontract garandeert het Havenschap dat het areaal ten allen tijde beschikbaar is. Het is inzichtelijk welke kosten en opbrengsten het areaal genereerde. De staat van het areaal is op gestructureerde wijze altijd inzichtelijk.

Het in 2014 aanbestede beheercontract zal periodiek worden geëvalueerd. Waar nodig zal het contract worden bijgesteld.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. De haven wordt gefaseerd op contractuele diepte gebracht.

In 2015 zijn alle havens gebaggerd, met uitzondering van de Insteekhaven Roode Vaart, omdat eerst met belanghebbenden moest worden vastgesteld wat hier de diepte van de waterbodem wordt. Ook de

verbinding tussen de Noordelijke Insteekhaven en de vaargeul van Rijkswaterstaat in het Hollands Diep is gebaggerd op de gewenste diepte.

De Roode Vaart staat voor 2016 op het programma. De aanbestedingsvoorbereidingen hiervoor zijn eind 2015 van start gegaan.

Beheer droog

Visie

Het Havenschap streeft naar een schoon en heel haven- en industrieterrein Moerdijk. Met een optimale beschikbaarheid van het areaal faciliteert het Havenschap het bedrijfsleven tegen acceptabele kosten. Het areaal vormt daarmee een visitekaartje voor het Havenschap en de gevestigde bedrijven op het industrieterrein. Het Havenschap heeft het dagelijks beheer van de openbare ruimte uitbesteed op basis van een integraal beheercontract aan een marktpartij. Contracteisen zijn gebaseerd op vastgestelde normen zoals de NEN en CROW. Hiermee heeft het Havenschap ook de budgetten voor de middellange en lange termijn bepaald, zodat continuïteit gewaarborgd is.

Wat willen wij bereiken

Het Havenschap kan te allen tijde de staat van zijn complete areaal aantonen. Op functionele eisen kan het Havenschap op afstand sturing geven aan het beheercontract. Daarmee blijft het areaal fungeren als visitekaartje voor het bedrijfsleven. Verschillende duurzaamheidsambities van het Havenschap worden in dit programma gerealiseerd. Het inrichten van braakliggende percelen voor tijdelijke natuur verhoogt de aantrekkelijkheid van het terrein voor flora en fauna als tijdelijke bewoners en geeft het Havenschap een goed verhaal richting potentiële vestigers. Het beheer van de openbare verlichting wordt verder verduurzaamd. Hiermee bereiken wij een grotere mate van veiligheid voor de weggebruiker, maar ook een verhoging van de veiligheid op het terrein door de optimale samenwerking met het nieuwe beveiligingsplatform. De gemalen gebruiken stroom. Verduurzaming van de energievoorziening van de gemalen kan een besparing opleveren.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. In 2015 wordt bekend welke gemalen dienen te worden omgebouwd.

Omdat de onderhoudsbehoefte hier het hoogst was, is Gemaal G als basis gebruikt voor het opstellen van een afwegingsmatrix. De conclusie: gemaal G wordt in 2016 omgebouwd van een natte naar een droge opstelling. Daarbij wordt gebruikgemaakt van de huidige bouwkundige voorziening.

Deze afwegingsmatrix was tevens bedoeld als blauwdruk voor de overige gemalen. Een inventarisatie van de overige gemalen heeft echter aangetoond dat een brede afweging (zoals die voor gemaal G is gehouden) niet noodzakelijk is. Wel zullen we in 2016 vaststellen welk (groot)onderhoudsprogramma hiervoor nodig is.

Alle onderzoeken en conclusies zijn steeds besproken in een speciaal ingesteld projectteam. Binnen dit projectteam werken we nauw samen met Waterschap Brabantse Delta.

2. In 2015 is een deel van het areaal aan openbare verlichting vervangen voor duurzame LED-verlichting.

Uit de in 2014 uitgevoerde onderzoeken is gebleken dat de kosten voor vervanging door LED duurder was dan vooraf ingeschat. In 2015 was hierdoor geen budget beschikbaar voor de daadwerkelijke vervanging van de openbare verlichting. In het derde kwartaal zijn de voorbereidingen opgestart om deze vervanging in 2016 alsnog te doen.

3. In 2015 hebben wij de voorzieningen voor infra droog, riolering, infra nat en baggeren herijkt.

In het eerste kwartaal van 2015 is bij de begrotingsbehandeling besloten dit onderdeel door te schuiven naar 2016. Reden hiervoor is dat de genoemde beheerplannen allemaal een doorlooptijd kennen tot ten minste 2017.

4. Inrichten van een voorziening ten behoeve van spooraansluitingen.

In 2014 sprak de Branche Organisatie Zeehavens (BOZ) in een brief aan de minister expliciet de voorkeur uit om het eigendom en beheer van de spooraansluitingen niet bij de bedrijven, maar juist bij ProRail onder te brengen. Inmiddels is het besluit genomen dat Strukton de nieuwe beheerder is. Het Havenschap hoeft dus geen voorziening in te richten voor het beheer van de spooraansluitingen tussen bedrijven en de stamspoorlijn.

Wat heeft het gekost

	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Programma Infrastructuur en Beheer			
Opbrengsten nat	0	0	
Opbrengsten droog	2388	2.265	
Kosten Beheer nat	-1.405	-2.603	-4.740
Kosten Beheer droog	-3.276	-4.157	-3.276
Totaal Programma Infrastructuur en Beheer	-2.294	-4.496	-8.016

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

Dit programma heeft per saldo € 2.201.000 minder gekost dan begroot.

+ € 123.000 Meer opbrengsten droog met name door:

- Meer opbrengsten rioolheffing dan begroot, niet alleen door meer rioolheffing over 2015, maar ook doordat een deel van de rioolheffing over 2014 pas in 2015 meegenomen is (€ 53.147) en als gevolg van de vrijval van de voorziening egalisatie rioolheffing (€ 34.366).
- Meer opbrengsten vergunningsrechten dan begroot.
- Minder spooropbrengsten door terugname van een terminal in 2014.

Zie ook de tabel Opbrengsten droog hieronder.

Opbrengsten droog Infrastructuur en Beheer	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Vergunningrechten	510.944	496.292	557.743
Huuropbrengst stoomleiding	59.021	59.012	58.074
Spoorlijngebruik	470.479	498.839	437.586
Bijdrage riolering	6.788	7.487	7.086
Rioolheffing	1.339.419	1.203.076	1.164.569
Overige huuropbrengsten	21	0	0
Overige opbrengsten	862	0	0
Totaal	2.387.534	2.264.706	2.225.058

Alle bedragen in euro's (€)

+ € 1.198.000 Minder kosten beheer nat, met name door:

- Geen baggerkosten, omdat deze kosten vanaf 2015 ten laste van de voorziening baggeren komen.
- Minder afschrijvingskosten door terugname van een terminal in 2014.
- Meer uitvoering-, beheer- en advieskosten dan begroot.
- Meer onroerendzaakbelasting dan begroot door terugname van een terminal in 2014, waarbij afgesproken is dat kosten ten laste van de reguliere exploitatie komen.

+ € 881.000 Minder kosten beheer droog, met name door:

- Minder kosten die uiteindelijk ten laste komen van de reserve ontwikkelingen. Dit komt doordat een aankoop van een woning niet heeft plaatsgevonden, geen wachtvoorziening voor de binnenvaart is gerealiseerd en er geen kosten gemaakt zijn voor de begrote aanvullende groenvoorziening op het industrieterrein en voor de akoestische maatregelen.
- Meer uitvoering-, beheer- en advieskosten.

IV. Programma Commerciële exploitatie

Exploitatie nat

Visie

Het Havenschap zet in op duurzame groei van de overslag in de haven tot 26 miljoen ton in 2030. De haven dient complementair maar ook zeker concurrerend te zijn. Daartoe werkt het Havenschap aan een scherp concurrentieprofiel. Het Havenschap wil faciliteren en ten behoeve van commerciële doelstellingen verbinden, om het bedrijven zo aantrekkelijk mogelijk te maken hun bulk, containers en andere ladingstromen via Moerdijk verder te brengen. Dit kan door voor de shortsearederijen voldoende kaderuimte te bieden en ruimte te bieden aan betrouwbare dienstverleners die schepen op tijd kunnen afwikkelen. Als extended gate voor de mainports van Rotterdam en Antwerpen door te zorgen voor een goede ontsluiting van het achterland en via bedrijvigheid (en dus werkgelegenheid) voor het (inter) nationale logistieke cluster (Value Added Logistics) door aan de goederen die veelal in containers aankomen een bewerking toe te voegen en daarmee waarde te creëren.

Wat willen wij bereiken

Moerdijk wil een geduchte concurrent zijn van andere zeehavens zoals Rotterdam, Zeeland, Antwerpen, Gent en Zeebrugge. Om de duurzame groei van de overslag en de concurrentie aan te kunnen, werkt het Havenschap aan een scherp concurrentieprofiel waarbij het Havenschap, als meest inland gelegen zeehaven van Nederland, beperkende factoren de komende jaren zal proberen weg te nemen.

Een concurrerend prijsbeleid met scherpe marktconforme tarieven in de haven is essentieel om de groei van het overslagvolume te realiseren. Ook de toegankelijkheid van de haven is van groot belang. Optimale dienstverlening door stuwadoors, concurrerende prijzen en optimale ondersteunende diensten als ICT en douanefaciliteiten maken het onderscheid op grond waarvan partijen voor de haven van Moerdijk kiezen. Daarom is ook het verder invullen van het extended gate concept met bijbehorende achterlandverbindingen van belang. Dit leidt tot meer overslag in de haven, zowel vanuit de mainports als vanuit de achterlandterminals. In verband met de verdere uitbouw van de extended gate met het oog op de groei van de overslag op weg naar 2030 worden ook met de daarvoor in aanmerking komende havenbedrijven afspraken gemaakt.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. In 2015 overslag vergroten.

De overslag via zeevaart is in 2015 met 9% gegroeid. Het aantal tonnages in containers nam zelfs met 11% toe. Deze toename is het resultaat van een succesvolle gemeenschappelijke ontwikkeling van het Havenschap en het bedrijf A2B online van de shortseapositie. Ook de opgestarte spoorverbinding Moerdijk-Milaan draagt hier aan bij, omdat dit volume bijna geheel via shortsea naar het Verenigd Koninkrijk wordt vervoerd. A2B groeide in 2015 van drie naar vijf schepen, en voorziet voor 2016 een verdere vlootuitbreiding. Met een frequentie van veertien afvaarten per week is Moerdijk nu marktleider voor shortsea naar het Verenigd Koninkrijk. Het binnenvaartvolume containers bleef in 2015 nagenoeg gelijk. In dit segment merkt Moerdijk duidelijk de toenemende concurrentie vanuit andere

containerterminals in Brabant. Door het succesvol aantrekken van een aantal nieuwe verladers op Moerdijk wordt voor 2016/2017 wel extra bargevolume verwacht.

De totale overslag via binnenvaart liet een daling zien van 6%. Dit is grotendeels veroorzaakt doordat de fabriek van Shell Moerdijk pas in juni weer opstartte.

2. Samen met logistieke dienstverleners op basis van een op te stellen aanvalsplan invulling geven aan een concurrerend logistiek concept voor de extended gate.

Het aanvalsplan richt zich op drie pijlers:

- groei van opslagcapaciteit (aantrekken van meer verladers);
- versterken van de modaliteit spoor;
- het aantrekkelijker maken van de logistieke draaischijffunctie.

Naast de gestarte nieuwbouw van Smartlog door de David Hart Groep gaat ook een grote retailer op Moerdijk extra capaciteit bouwen. Zij zijn de eerste partij die met fruit een foothold in Moerdijk nemen.

Ter versterking van de modaliteit spoor zijn verder twee shuttleverbindingen opgestart; drie keer per week vanuit Milaan, één keer per week vanuit Polen. De shuttle vanuit Polen wordt pas kansrijk wanneer meer verladers daarvan gebruik maken. De verladers uit het project New Ways zijn hier nu voor benaderd. De draaischijffunctie is, mede door zeer lage trucktarieven en de stevige concurrentie tussen containerterminals in Brabant, nog lastig aantrekkelijk te maken.

3. De resultaten van de tender voor de ontwikkeling van de waterkant van Industrial Park Moerdijk (IPM) leiden in 2015 tot een invulling van dit deel van het IPM.

Het concrete resultaat van de marktconsultatie IPM is de (beoogde) vestiging van Kolb met een tankpark en jettyfaciliteit.

4. Marktinformatie beschikbaar gesteld krijgen vanuit de bedrijven om de behoefte aan spoorcapaciteit te kunnen onderbouwen.

Er zijn vier bijeenkomsten georganiseerd met Moerdijkse bedrijven rondom het thema spoor, de zogenoemde spoortafels. Tijdens de laatste bijeenkomst zijn ook de ondernemers uit Oosterhout aangesloten. In opdracht van REWIN en samen met deze ondernemers voerden we een inventarisatie uit van aanwezige volumes voor spoor. Ook keken we naar kansen om meer te bundelen. Om de bundelingskansen te vergroten wordt nu de samenwerking gezocht met de Topsector Logistiek via Connect. Ook wordt (via REWIN) informatie gedeeld met het verladersinitiatief New Ways.

Exploitatie droog

Visie

Het Havenschap richt zich op een jaarlijkse gronduitgifte van ten minste 5 ha. en het vullen van ongebruikte kavels in bezit van derden en invulling van bestaande bouw. Daarbij kiest het Havenschap specifiek voor bedrijven in chemie en biobased economy, Maintenance (Industrial Park) en Value Added Logistic activiteiten in Trade Park West en op het toekomstige Logistiek Park Moerdijk (LPM). Het

Havenschap heeft een concurrerend vestigingsklimaat met concurrerende uitgifteprijsen van gronden. Daarmee ontwikkelt Moerdijk zich tot het knooppunt van duurzame logistiek en procesindustrie in de Vlaams-Nederlandse Delta.

Om gericht grondaanbiedingen te kunnen doen, beschikt het Havenschap over de juiste marktinformatie. Het Havenschap richt zich enkel op die zaken waar het invloed op kan uitoefenen. De overige programma's zijn ondersteunend ten behoeve van het programma Commerciële Exploitatie. Het Havenschap trekt werkgelegenheid aan door proeftuinen en innovatieve projecten op zijn haven- en industrieterrein te faciliteren met locatie, denkkracht en eventueel een financiële bijdrage. Ook kan het Havenschap ondersteunen door verbindingen te leggen tussen bedrijfsleven en wetenschap.

Wat willen wij bereiken

Een concurrerende positie als meest inland gelegen zeehaven van Nederland. Om concurrerend te kunnen zijn, werkt het Havenschap aan concurrerende uitgifteprijsen van gronden en zorgt het voor een voldoende weg-, water-, buisleiding- en spoorinfrastructuur. Dit zijn belangrijke randvoorwaarden voor een goed vestigingsklimaat. Het Havenschap zal zijn werkwijze hiervoor professionaliseren. Daarnaast werken we aan het principe het juiste bedrijf op de juiste plaats. Een volledig uitgegeven haven- en industrieterrein waar het juiste bedrijf op de juiste plek gevestigd is. Dit geldt voor zowel het Industrial Park als voor het LPM. De Commissie Vestiging vervult hierbij een belangrijke rol door toetsing van de voorgenomen bedrijfsactiviteiten op inpasbaarheid. Daarbij wordt ook naar zuinig ruimtegebruik en optimale synergie tussen bedrijven onderling gekeken om op die manier sterke clusters van bedrijven te bouwen. De daartoe te ondernemen acties zijn omschreven in het acquisitieplan.

In de paragraaf Grondbeleid en grondexploitaties is meer informatie terug te vinden over de uitgifte van ten minste 5 ha. per jaar. Het LPM komt naar verwachting in 2016 voor uitgifte in aanmerking.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Uitgifte van ten minste 5 hectare terrein in 2015 en bemiddelen in het aantrekken van nieuwe huurders/kopers voor minimaal 30.000 m2 leegstand vastgoed.

Ruim 6 hectare van de grootste beschikbare kavel in Tradepark, specifiek bestemd voor logistieke activiteiten, is uitgegeven aan David Hart Beheer B.V. (DHG).

Daarnaast hebben we met Dr. W. Kolb Nederland bv overeenstemming bereikt over de uitgifte van een perceel grond op het Industrial Park Moerdijk. Het gaat om 8.182 m2 grond en 547 m2 waterbodem in de Westelijke Insteekhaven voor de bouw van een jetty. Dit is nog een impliciet resultaat van de marktconsultatie die in het eerste kwartaal heeft plaatsgevonden voor het IPM.

Aan twee gevestigde klanten zijn opties verstrekt voor de bouw van een nieuwe bedrijfsruimte. Met zes andere mogelijke vestigingskandidaten onderhandelen we over de voor hen meest geschikte vestigingslocatie op het haven- en industrieterrein. Een voor Moerdijk nieuwe klant heeft zich gevestigd op het voormalig Jiffy-terrein. Ook sloten we met een nieuwe speler een huurovereenkomst voor de ontwikkeling van een tankcontainerdepot. Deze overeenkomst wordt in 2016 geëffectueerd.

Een aantal bestaande klanten (Bewa, PK trucks, Intersprint, DSV en DCS) heeft locaties van derden op Moerdijk aangekocht voor verdere uitbreiding. De commissie Vestiging nam in 2015 achttien adviesaanvragen voor bedrijfsvestiging/uitbreiding van bedrijfsactiviteiten in behandeling.

In 2015 is voor ruim 60.000m² nieuwe huurders aangetrokken in bestaande bouw. Daarmee is de leegstand op Moerdijk nog slechts zo'n 25.000 m² aan terreinen, inclusief hallen en kantoren. Dit is minder dan 10% van het totaal aan logistiek vastgoed op het haven- en industrieterrein Moerdijk, wat beschouwd kan worden als zeer laag.

2. Er wordt een marketingplan opgesteld voor nieuw aan te trekken bedrijven.

Het marketingplan is in hoofdlijnen uitgewerkt. Ook het commercieel plan bevindt zich in de afrondende fase. Begin 2016 worden beide plannen definitief vastgesteld.

3. Samen met de gevestigde bedrijven wordt de zichtbaarheid en aantrekkelijkheid voor vestiging in Logistiek Park Moerdijk vergroot.

Er is duidelijke interesse vanuit logistieke dienstverleners in de mogelijkheden op het Logistiek Park Moerdijk. Er is bewust voor gekozen om in afwachting van het besluit van de Raad van State nog niet actief de promotie en marketing te starten.

4. Er wordt een aansprekend programma opgesteld voor de Logistieke Dag die in 2016 in Moerdijk georganiseerd wordt rondom het Logistiek Park Moerdijk.

Nederland Distributieland heeft besloten de Logistieke dag in 2016 in Tilburg te houden.

5. Er wordt beleid ontwikkeld voor het bieden van tijdelijke ruimte aan initiatieven van bedrijven in de sectoren biobased/chemie, maintenance en value added logistics.

Voor de sector biobased/chemie zet Moerdijk zich in om initiatieven rond pyrolyse aan zich te binden. Samen met REWIN is hiervoor de zogenoemde pyrolyseproeftuin opgericht. Met de partners uit het pyrolysecluster werken we de businesscases van de verschillende initiatieven uit. Ook werken we aan een hernieuwde OpZuid-subsidieaanvraag.

Het haalbaarheidsonderzoek naar Value Added Logistics voor het tankcontainersegment is positief afgesloten. Er wordt nu voor een pilotperiode van drie jaar een locatie aan de Middenweg ingericht. Daar behandelt een nieuwe speler, in samenwerking met de zittende containerterminals en cleaningbedrijven, zijn tankcontainers. De hubfunctie van Moerdijk voor tankcontainers wordt daarmee versterkt.

6. Er wordt een actueel databestand over trends en ontwikkelingen opgezet.

In 2015 is bij het opstellen van de commerciële strategie gebruikgemaakt van de data van financiële instellingen en brancheorganisaties. De follow-up van de gesprekken met kennisinstituten werken we in 2016 verder uit.

7. De werkwijze van vaststellen marktprijzen voor grond wordt herijkt.

Deze notitie is vastgesteld in het eerste kwartaal.

8. Het aankoopbeleid wordt herijkt.

Er is vooralsnog geen aanleiding om dit beleid te herzien.

9. Samen met de gevestigde bedrijven in het chemiecluster nieuwe businesskansen benoemen en uitwerken voor dit cluster.

Met de gevestigde bedrijven is spoor als grootste kans benoemd. Een eerste succes daarin is de shuttleverbinding met Milaan. Om de haalbaarheid van nieuwe verbindingen te vergroten, diende het Havenschap een (inmiddels gehonoreerd) voorstel in bij Connect/IDVV. Dit is een programma van Topteam Logistiek, waarin het vergroten van beladingsgraad een centraal thema is. Samen met Connect werken we nu aan een model waarin kleine(re) verladers meer gebruik kunnen maken van de volumes en daarmee van de verbindingen die de grote verladers op Moerdijk al hebben. De inzet is om in de tweede helft van 2016 met een eerste proef van start te kunnen gaan.

Wat heeft het gekost

Dit programma heeft per saldo € 680.000 minder opgebracht dan begroot.

	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Programma Commerciële exploitatie			
Opbrengsten nat	8.097	8.483	8.099
Opbrengsten droog	6.714	7.076	9.296
Kosten droog	-210	-278	-152
Totaal Programma Commerciële exploitatie	14.601	15.280	17.242

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

- € 386.000 Minder opbrengsten nat, met name door:

- Minder havengeld binnenvaart door de stop bij Shell Moerdijk en Martens en Van Oord.
- Minder havengeldgaranties.
- Meer zeehavengeld door meer overslag, met name als gevolg van meer shortsea op Engeland.
- Minder kadegeld door terugname van een terminal in 2014.
- Minder vergunningsrechten doordat een vergunning niet overgenomen is door de twee partijen die een perceel aan het water hebben gekocht.
- Minder erfpacht door terugname van een terminal in 2014.
- Meer verhuuropbrengsten door een hogere prijsindex bij een herziening.

Zie ook de tabel Opbrengsten nat hieronder.

Opbrengsten nat	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Zeehavengeld	3.101.778	3.066.888	2.946.409
Zeehavengeld garanties	93.466	112.765	88.634
Totaal zeehavengeld	3.195.244	3.179.653	3.035.043
Havengeld binnenvaart	1.227.105	1.404.309	1.256.341
Totaal havengeld binnenvaart	1.227.105	1.404.309	1.256.341
Totaal havengeld	4.422.350	4.583.962	4.291.384
Kadegeld	1.460.690	1.545.841	1.490.889
Vergunningrechten	218.480	239.602	241.013
Erfpacht opbrengsten kades en terrein	1.074.149	1.274.098	1.198.711
Verhuur opbrengsten kades en terrein	921.180	839.392	876.555
Overige opbrengsten	0	0	0
Totaal	8.096.848	8.482.895	8.098.552

Alle bedragen in euro's (€)

- € 362.000 Minder opbrengsten droog, met name door:

- Minder opbrengsten erfpacht, met name door terugname van een terrein in 2014.
- Meer opbrengsten huur, overige huur en overige opbrengsten.

Zie ook tabel Opbrengsten droog hieronder.

Opbrengsten droog commerciële exploitatie	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Opbrengst erfpacht industrieterrein	6.608.480	7.030.299	6.949.603
Opbrengst verhuur industrieterrein	61.150	45.307	96.638
Overige huuropbrengsten	19.266	0	19.266
Overige opbrengsten	25.000	0	5.089
Totaal	6.713.896	7.075.606	7.070.596

Alle bedragen in euro's (€)

+ € 68.000 Minder kosten droog door:

- Minder afschrijvingskosten door terugname van een terminal in 2014.
- Meer commerciële advieskosten en onderzoekskosten voor onder andere het doorrekenen van businesscases en opstellen acquisitieplan.

V. Programma Veiligheid & Havenmeester

Veiligheid

Visie

In het kader van terreinveiligheid vervult het Havenschap een faciliterende rol. Overheden bepalen de regelgeving en de maatregelen. Het Havenschap voldoet aan het door de wet gewenste niveau van veiligheid en zet in om dit niveau te behouden. Het Havenschap neemt dit niveau van veiligheid ook als meetlat bij toekomstige terreinen. Daarmee is veiligheid een visitekaartje voor het terrein. Met het oog op toenemende verkeersstromen besteedt het Havenschap extra aandacht aan de interactie bij de verschillende modaliteiten zoals de veiligheid op overwegen.

Wat willen wij bereiken

Om te excelleren in veiligheid vernieuwt het Havenschap waar nodig instrumenten en laat het Havenschap zich periodiek toetsen door andere overheden of onafhankelijke auditors. De aanbevelingen uit dergelijke veiligheidsrapporten zijn voor het Havenschap leidend bij het streven naar een veilig haven- en industrieterrein. Wij willen verder bereiken dat alle Port Security-plichtige bedrijven aan hun wettelijke verplichtingen voldoen en uitvoering geven aan zaken zoals hun oefenverplichtingen. Het huidige niveau van veiligheid en de wijze waarop dit wordt bereikt, neemt het Havenschap ook als uitgangspunt bij nog te ontwikkelen nieuwe terreinen.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Bedrijven worden gestimuleerd, ondersteund en geadviseerd om te voldoen aan de regels van Port Security.

De laatste jaren is er meer ingezet op het aanspreken van bedrijven op hun verantwoordelijkheid om te voldoen aan de wet- en regelgeving. Bedrijven hebben dit jaar beduidend meer geoefend dan vorig jaar. De bedrijven die niet of onvoldoende hebben geoefend in het kader van ISPS (Internationale Code voor de Beveiliging van Schepen en Havenfaciliteiten), hebben wij in 2015 twee keer aangeschreven om hen te wijzen op hun verantwoordelijkheid op dit vlak.

2. Het Port Health Center (PHC) wordt geëvalueerd.

De accountantsverklaring over 2014 van het PHC is leidend voor de financiële situatie in relatie tot de bijdrage van het Havenschap aan het PHC. Dit is zo in de overeenkomst tussen het PHC en Havenschap opgenomen. Uit de geleverde accountantsverklaring is gebleken dat de bijdrage van het Havenschap over 2014 noodzakelijk is geweest om de exploitatie rond te krijgen. Gedurende 2015 is een aantal gesprekken gevoerd over de levensvatbaarheid van het PHC. Gebleken is dat ondanks het grote enthousiasme bij het bedrijfsleven voor aanvang van het PHC, de bereidheid om daadwerkelijk een abonnement af te sluiten zeer laag is. Het PHC zal ondanks de bijdrage van het Havenschap in 2015 het jaar met verlies afsluiten. In 2016 zal gezamenlijk moeten worden besloten of en op welke wijze het PHC voor de haven van Moerdijk kan worden behouden.

3. De overeenkomst tussen Stichting Bedrijfsbrandweezorg Moerdijk (SBM) en de Veiligheidsregio Midden- en West Brabant (VRMWB) wordt herijkt.

De audit van de overeenkomst tussen de SBM en de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is behandeld in de bestuursvergadering van de SBM. De audit geeft nu geen aanleiding tot aanpassing van de overeenkomst.

Haven

Visie

Een toename van scheepvaartbewegingen en de diversiteit van vaarweggebruikers vraagt van het Havenschap blijvende aandacht voor begeleiding van scheepvaartverkeer. Een vlotte en veilige afhandeling zonder vertragingen maakt de haven aantrekkelijk. Het Havenschap laat steekproefsgewijs controleren of bezoekende schepen voldoen aan nationale wet- en regelgeving en bij zeeschepen aan internationale regelgeving.

Het Havenschap heeft een eigen informatievoorziening door aansluiting bij een Port Community systeem waardoor het eigen havenmanagementsysteem automatisch gevuld wordt. Hierdoor is relevante informatie beschikbaar zonder daarvoor derden te hoeven raadplegen. Dit maakt Moerdijk als vierde zeehaven van Nederland onafhankelijk. Bij calamiteiten is deze ondersteunende informatie over bijvoorbeeld de gevaarlijke lading aan boord van (zee)schepen direct beschikbaar.

Om te excelleren in veiligheid realiseert het Havenschap direct op het hoogste veiligheidsniveau nieuwe voorzieningen zoals een uitbreiding van wachtplaatsen voor de binnenvaart bij een toenemende aantal scheepsbezoeken en duurzame ontwikkelingen, zoals het gebruik van LNG als brandstof.

Wat willen wij bereiken

De haven van Moerdijk wil een veilige haven zijn voor alle gebruikers waarbij de interne- en externe informatievoorziening op orde zijn en voldaan wordt aan de wet- en regelgeving. Dit bereiken wij onder meer door te kiezen voor nieuwe technologische mogelijkheden in systemen, te zorgen voor een veilige vaarweg naar en van Moerdijk waarbij alle verkeersdeelnemers begeleid worden op knelpunten en een veilige situatie in de haven om ook bij een toenemend aantal bezoekende schepen voor wachtende (binnenvaart)schepen voldoende wachtligplaatsen beschikbaar te hebben. Deze dienen uitgerust te zijn met mogelijkheden die in een moderne, veilige en duurzame haven niet ontbreken, zoals autoafzetplaatsen en walstroomvoorzieningen. Voor de bemanningen van bezoekende zeeschepen faciliteert het Havenschap het Zeemanshuis.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Representatieve steekproeven houden naar controle op certificering, bemanningseisen en stuwwagevoorschriften.

Bij de tweejaarlijkse steekproeven door de afdeling Inspectie van het Havenbedrijf Rotterdam zijn er, net als in 2013, geen redenen om aan te nemen dat er duidelijke afwijkingen bestaan tussen de naleving van transport- en milieuregelgeving in Moerdijk en Rotterdam.

2. De aanbevelingen uit het in 2014 gehouden onderzoek naar capaciteit wachtvoorzieningen binnenvaart uitvoeren voor zover aan de orde.

De afdeling Beheer en Infrastructuur pakte de aanbeveling op om de dukdalven bij de wachtvoorziening voor de binnenvaart te vervangen. Er diende zich in 2015 een nieuwe klant aan voor het terrein grenzend aan de wachtvoorziening. De klant wil de bestaande afmeervoorziening op die plek voor schepen renoveren en aanpassen. De vrije ruimte tussen binnenvaartschepen, bij onze wachtvoorziening, en te verwachten zeeschepen bij die klant lijkt beperkt. Dit is voorgelegd aan het loodswezen voor advies. De vervanging van dukdalven zal daarom pas plaatsvinden wanneer duidelijk is hoe de configuratie van de voorzieningen bij de klant gestalte krijgt. In 2015 is geen definitief plan van de voorgenomen afmeervoorziening van de klant ontvangen.

3. Invloed uitoefenen op een besluit over de verkeersbegeleiding op het Hollands Diep/Dordtse Kil.

In meerdere bestuurlijke overleggen tussen het Havenschap, gemeente Moerdijk, omliggende gemeenten en de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant heeft Rijkswaterstaat voorstellen gedaan om de veiligheid op de kruising te vergroten. Deze voorstellen, die minder ingrijpend en minder kostbaar zijn dan verkeersbegeleiding, zijn uiteindelijk door alle partijen geaccepteerd. Daarbij geldt de afspraak dat de verkeersbegeleiding op de agenda van Rijkswaterstaat blijft staan. De voorstellen worden in 2016 uitgevoerd.

Beveiliging

Visie

De huidige beveiliging bevindt zich op voldoende niveau. Door verdere integratie van systemen aangevuld met nieuwe technieken streeft het Havenschap naar een efficiëntere en effectievere beveiliging. Met het uitbreiden van het aantal observatiemogelijkheden, zoals bijplaatsen van camera's, neemt de dekkingsgraad toe. Deze investeringen verhogen het beveiligingsniveau en daarmee is het haven- en industrieterrein aantrekkelijk voor nieuwe vestigingen. Voor nieuw te ontwikkelen terreinen kiest het Havenschap voor hetzelfde beveiligingsniveau. SBIM en een alarmcentrale met voldoende uitbreidingsmogelijkheden zorgen voor een continuering van het beproefde concept. Daarnaast werkt het Havenschap aan het verder uitbouwen van samenwerkingen met handhavers en overheden.

Wat willen wij bereiken

Het handhaven of verhogen van het huidige beveiligingsniveau. Hoewel slecht meetbaar, wordt door te investeren in technieken de efficiëntie en effectiviteit van systemen en personeel verhoogd.

Een goed gestroomlijnd overleg met overheidspartners waaraan alle partners gecommitteerd deelnemen.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Er wordt een Beveiligingsplan opgesteld met het oog op de ontwikkeling van het Logistiek Park Moerdijk.

Dit plan houdt gelijke tred met de ontwikkeling van het LPM. Door de recente uitspraak van de Raad van State is de ontwikkeling van het LPM vertraagd.

2. Het structureel overleg met overheden wordt versterkt met een convenant.

In het tweede kwartaal bespraken we de realisatie van dit convenant wederom met de gemeente Moerdijk, maar de uiteindelijke afsluiting ervan laat nog op zich wachten.

3. Er worden 20 bestaande camera's vervangen.

Als aanvulling op de Uitwerkingsnotitie Veiligheid en Beveiligen stellen wij een visie Veiligheid en Beveiligen op. Hierin wordt de relatie gelegd met 'excelleren in veiligheid', zoals opgenomen in de Havenstrategie Moerdijk 2030. Deze visie, die begin 2016 wordt vastgesteld, bepaalt de kaders voor toekomstige investeringen. Dan zal blijken of camera's nog passen in toekomstige ontwikkelingen.

4. De speedgate bij hoofdingang d 'Entree wordt vervangen.

De speedgate is na een eenzijdige aanrijding in 2014 reeds vervangen door twee schuifhekken. Vervanging in 2015 was daarom niet aan de orde.

5. Het in 2014 ingevoerde HMCC platform wordt geëvalueerd.

Het HMCC-platform (een geïntegreerd softwareprogramma) is niet geëvalueerd, omdat het in 2014 niet is geïnstalleerd. De verwachting is dat dit platform in 2016 wordt geïnstalleerd (na de vaststelling van de in punt 3 genoemde visie).

6. Bijplaatsen van camera's op blind spots.

Of uitbreiding van camera's het gewenste middel is om de veiligheid te vergroten, moet blijken uit de onder punt 3 genoemde visie. De plaatsing zal daarom pas plaatsvinden, nadat visie is vastgesteld en er een beveiligingsplan is opgesteld.

Wat heeft het gekost

	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Programma Veiligheid & Havenmeester			
Opbrengsten	494	494	596
Kosten	-1.392	-1.640	-1.479
Totaal Programma Veiligheid & Havenmeester	-899	-1.146	-883

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

Dit programma heeft per saldo € 247.000 minder gekost dan begroot.

+ € 247.000 Minder kosten, met name door:

- Minder kosten voor brandweezorg, omdat de SBM (Stichting Brandweezorg Moerdijk) meer eigen inkomsten heeft.
- Minder afschrijvingskosten, omdat de voorgenomen investeringen zijn uitgesteld zijn tot na de vaststelling van de visie op veiligheid en beveiliging.
- Minder onderhoudskosten, advieskosten en overige kosten.

VI. Programma Bedrijfsvoering

Bestuur en Advies

Visie

Het besturen van het Havenschap en inwinnen van advies zodanig dat het Havenschap effectief en efficiënt zijn taken kan uitvoeren. Deze taken zijn erop gericht om met de kracht van het haven- en industrieterrein Moerdijk duurzaam toegevoegde waarde voor economie, mens en de aarde te (doen) generen.

Wat willen wij bereiken

Ervoor zorgen dat het bestuur bestaande uit achtereenvolgens de directie, het Dagelijks Bestuur en de Raad van Bestuur op basis van gedegen stukken geïnformeerd worden en/of besluiten kunnen nemen.

Als publiek orgaan streven wij naar meer transparantie in besluitvorming en het openbaar maken van besluiten en cijfermatige informatie.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Complete, transparante en goed onderbouwde voorstellen voorleggen aan het bestuur.

In 2015 schakelden we op een aantal complexe dossiers externe expertise in om de besluitvorming door het bestuur goed voor te bereiden. Dat past bij de regie-organisatie die het Havenschap is. Een van de belangrijkste besluiten van het bestuur is de samenwerkingsovereenkomst met Hebema om gezamenlijk het Logistiek Park Moerdijk te ontwikkelen. De overige inhoudelijke besluiten zijn vermeld bij de diverse programma's.

2. De in 2014 vastgestelde Havenstrategie Moerdijk 2030 en de uitvoeringsagenda worden in 2015 geïncorporeerd in de planning- en controlcyclus en besluitvorming.

In 2015 is de Havenstrategie Moerdijk 2030 vertaald in het Uitvoeringsprogramma Havenstrategie 2015-2017. De besturen van de kernpartners provincie, gemeente en Havenschap hebben met deze uitvoeringsagenda ingestemd. De uitvoering is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de provincie, de gemeente en het Havenschap. De uitvoering voor het deel waar het Havenschap voor verantwoordelijk is, is verankerd in de begroting, de verantwoording in de kwartaalrapportages en het jaarverslag. In 2015 is gestart met het (intensiever) betrekken van stakeholders die nodig zijn om de ambities uit de Havenstrategie te realiseren. Via digitale nieuwsbrieven brengen de drie partners organisaties en geïnteresseerde burgers op de hoogte van de voortgang op de verschillende thema's. In 2016 wordt op deze weg doorgegaan.

3. Samen met de deelnemers in de gemeenschappelijke regeling komen tot een herijkte governance van de huidige regeling.

In 2015 is voortvarend gewerkt aan het traject om te komen tot een nieuwe governance. Het voortouw ligt bij de provincie en gemeente die als deelnemers van de gemeenschappelijke regeling ook de besluiten zullen nemen. De directie van het Havenschap en het Dagelijks Bestuur zijn uiteraard direct betrokken;

de Raad van Bestuur heeft naar de provincie en gemeente een adviserende rol. In 2015 is de eerste voortgangsrapportage ter kennisname aangeboden aan het Dagelijks Bestuur en de Raad van Bestuur. In 2016 vindt de besluitvorming plaats.

Juridische zaken

Visie

Het Havenschap is een betrouwbare en zorgvuldige partij. Transparant in zijn dienstverlening en consequent in de waarborging van zijn juridische positie. Meebuigend als het kan en rigide als het moet. Het Havenschap voldoet aan alle voor hem geldende wet- en regelgeving en gebruikt de ruimte die in die wet- en regelgeving wordt gegeven optimaal ten behoeve van een effectieve en efficiënte uitoefening van zijn taak. Het Havenschap komt zijn verplichtingen na met als drijfveer niet alleen zijn eigen kansen en belangen, maar die van het Haven- en Industrierrein Moerdijk als geheel.

Vanuit juridische zaken wordt daar continu aan bijgedragen door advisering omtrent en toetsing van de besluitvorming van het Havenschap. Gevraagd én ongevraagd, programmaspecifiek én organisatiebreed. Op (vak)inhoudelijk vlak fungeert juridische zaken daarom op structurele wijze als strategische meedenker voor zowel de managers als de directie.

Wat willen wij bereiken

Wij willen bereiken dat de inzet van Juridische Zaken binnen het Havenschap van de achterkant van het besluitvormingsproces naar de voorkant wordt verplaatst, waardoor vanuit een *preventieve* functie kan worden *geadviseerd*, dit ten behoeve van zowel de primaire processen als ten behoeve van projecten. Een algeheel juridisch kwaliteitsbeleid gebaseerd op generieke juridische kennis draagt in dat kader structureel bij aan de steeds verdere professionalisering van het Havenschap en het inzichtelijk maken en beheersen van juridische risico's.

Daar waar onverhoopt niet preventief kan worden gehandeld of meegedacht, wil Juridische Zaken door uitoefening van een adequate, *correctieve* functie optimale *rechtsbescherming* van het Havenschap bereiken. Dit middels het vlot en inzichtelijk afhandelen van schadeclaims of klachten en daar waar nodig het voeren van juridische procedures (ondersteund door specialistische, externe kennis).

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Proactief contractmanagement voeren.

In het jaar 2015 is het leeuwendeel van de contracten van het Havenschap in kaart gebracht, zowel aan de inkoopzijde als de verkoopzijde van de organisatie. Tevens zijn de belangrijkste inhoudelijke zaken van die contracten (zoals de waarde, de looptijd, de eventuele herzieningen en toegepaste algemene voorwaarden) geanalyseerd en in het contractenregister geïmplementeerd. Het is op technisch vlak nog niet mogelijk gebleken om dit contractenregister in 2015 volledig te integreren in ons IT-systeem Microsoft Dynamics AX. Deze integratie is echter al wel gaande en wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2016 afgerond.

2. Zorgen voor Compliance binnen de organisatie.

Gedurende de tweede helft van 2015 is gewerkt aan een strategisch complianceplan. Dit plan vormt in de jaren 2016 en 2017 de interne leidraad op het gebied van compliance. Het plan kent een thematische opbouw en behandelt de context, stand-/uitgangspunten van het Havenschap en het beleid op ieder thema. Daarnaast voorziet het plan in een overzicht van de meest relevante bestaande en toekomstige wet- en regelgeving.

3. Voorbereidingen treffen voor de te wijzigen governancestructuur.

Afgelopen jaar is een groot aantal documenten ter voorbereiding op de te wijzigen governancestructuur van input voorzien, waaronder de verzelfstandigingsovereenkomst, de akte van oprichting van de Naamloze Vennootschap en de reglementen voor de raad van commissarissen en de directie. Dit naar aanleiding van de vastgestelde notitie herijking governance in het begin van 2015.

4. Ontwikkeling van het Logistiek Park Moerdijk (LPM) juridisch mogelijk maken.

In 2015 sloot het Havenschap een nadere samenwerkingsovereenkomst met Hebema Holding BV voor de ontwikkeling van het Logistiek Park Moerdijk. In lijn met die overeenkomst zetten het Havenschap en Hebema een degelijke projectorganisatie op. Onderdeel van deze projectorganisatie is de werkgroep verwervingen, die zorgdraagt voor de aankoop/onteigening van de gronden binnen het plangebied. Daartoe heeft de werkgroep een onteigeningsplan opgesteld. Voor de toekomstige uitgifte van gronden in het plangebied, zijn algemene uitgiftevoorwaarden voorbereid.

Financiën

Visie

Het Havenschap wil een gezonde en transparante financiële bedrijfsvoering die voldoet aan alle van toepassing zijnde financiële wet- en regelgeving, waarbij risico's acceptabel en inzichtelijk zijn zodat het Havenschap verantwoording kan afleggen aan zijn bestuurders en aan de samenleving. Daarnaast wil het Havenschap financiële informatie inzetten ten behoeve van de inhoudelijke programma's, onder andere door het verzorgen van sturingsinformatie.

Wat willen wij bereiken

Een effectieve en efficiënte planning- en controlcyclus. Verder het benutten van de technische mogelijkheden om financiële informatie sneller en accurater beschikbaar te hebben ter ondersteuning van de inhoudelijke programma's. Daarnaast de inhoudelijke programma's voorzien van financieel advies. Blijven voldoen aan alle van toepassing zijnde financiële wet- en regelgeving. Gebruik maken van de fiscale mogelijkheden om het publieke geld zo efficiënt en effectief mogelijk te kunnen besteden.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Versterken van de adviesfunctie van de afdeling financiën.

Er is besloten om dit onderdeel breder op te pakken via een plan van aanpak, waarin het hele spectrum van financiën wordt meegenomen, inclusief de adviesfunctie. Hierdoor ontstaat een integraal plan van aanpak voor de financiële functie. Deze activiteit heeft in 2015 uiteindelijk niet geleid tot een concreet plan.

2. Financiële (stuur)informatie vergemakkelijken.

De jaarrekening, begroting en kwartaalrapportage hebben koppelingen gekregen met de onderliggende Excel-bestanden. Hierdoor werken wijzigingen automatisch door in deze rapportages. Waar mogelijk zijn financiële overzichten zowel in stijl als in inhoud aangepast, zodat deze meer op elkaar aansluiten. Dit bevordert de leesbaarheid en maakt het eenvoudiger om overzichten te vergelijken. Zie ook punt 2 bij het onderdeel Informatisering en Automatisering.

3. Voorbereidingen treffen op een wijziging van de governancestructuur.

In het kader van de wijziging van de governancestructuur beantwoordden we in 2015 diverse financiële vragen van de stuurgroep en/of het kernteam governance. Verder heeft KPMG een aantal opdrachten uitgevoerd, waaronder het opstellen van een rapportage over de inbrengbalans bij een wijziging van de governancestructuur van het Havenschap.

Communicatie

Visie

De communicatie van het Havenschap is erop gericht het haven- en industrieterrein Moerdijk te profileren als hét knooppunt van duurzame logistiek en procesindustrie in de Vlaams-Nederlandse Delta. In deze profilering staan waardecreatie, duurzaamheid en veiligheid centraal. Als belangrijke partner in de regio West-Brabant, streeft het Havenschap naar goed 'nabuurschap' waarin transparante en tijdige communicatie van belang is.

Strategisch communicatieadvies is, zowel gevraagd als ongevraagd, ondersteunend aan alle programma's van het Havenschap.

Wat willen wij bereiken

Bekendheid van het haven- en industrieterrein Moerdijk als knooppunt voor logistiek en procesindustrie bij ondernemingen, omgeving en overheden waarin waardecreatie, duurzaamheid en veiligheid centraal staan. Marketing wordt ingezet ter ondersteuning van de commerciële doelen.

Naar de omgeving toe staan transparantie en tijdigheid centraal in de communicatie. Goed nabuurschap betekent voor het Havenschap een goed overleg tussen omwonenden en ondernemers en het tonen van maatschappelijke betrokkenheid, bijvoorbeeld door sport- of welzijnsinitiatieven uit de kernen financieel te ondersteunen.

Verder zorgt de communicatieadviseur ervoor dat door het stimuleren van het communicatief bewustzijn de organisatie als geheel communicatiever wordt.

Daarnaast geeft de communicatieadviseur adviezen en ondersteuning om de organisatie als geheel alert te maken op tijdige en transparante communicatie.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. In 2015 worden de eerste voorbereidingen getroffen voor een terreinbrede Open Dag in 2016.

Bij een aantal bedrijven en in de Burenraad peilden we de interesse voor een te organiseren Open dag. Daarbij zijn de wensen van de gesproken bedrijven en de Burenraad voor deze open dag geïnterviewd. Ook is een werkgroep opgericht, die bestaat uit een afgevaardigde van de Burenraad, het bedrijfsleven, gemeente en Havenschap.

2. Er wordt een analyse uitgevoerd naar de inzet en het bereik van communicatiemiddelen.

In 2015 is, vanwege andere prioriteiten voor communicatie, geen onderzoek gedaan naar de inzet en het bereik van de communicatiemiddelen.

3. Uit elk programma worden twee tot drie relevante projecten voorzien van een communicatieplan.

Voor diverse projecten uit alle programma's zijn in 2015 communicatieplannen gemaakt. In sommige gevallen was dit een volledig communicatieplan, voor andere (kleinere) projecten voldeed een beknopt plan, ofwel een communicatie-aanpak.

4. Communicatie bepaalt in overleg met commercie op welke wijze communicatie in 2015 kan bijdragen aan de gestelde commerciële doelen.

Op basis van de opgestelde commerciële strategie van commercie stelden we een eerste conceptmarketingplan op. Dit plan beschrijft welke marketingacties kunnen bijdragen aan de gestelde doelen. Gedurende het jaar voerden we al diverse acties uit, in samenwerking met commercie. Zo is een aantal factsheets gemaakt, zijn er diverse bijeenkomsten georganiseerd, en heeft de samenwerking met commercie geresulteerd in een aantal interessante artikelen over onze klanten in ons businessmagazine Re/Port of Moerdijk. In 2016 gaan we bovenstaande acties verder professionaliseren en uitbreiden op basis van het marketingplan.

Personeel en Organisatie

Visie

Het Havenschap werkt continu aan een toekomstbestendige organisatie op basis van gezamenlijke doelstellingen, ontleend aan één gemene deler, namelijk de Havenstrategie 2030. Onze medewerkers zijn professionals en werken effectief en efficiënt samen. Zij zijn kritisch op het juiste moment en kiezen voor een integrale aanpak om tot een duurzame en veilige bedrijfsomgeving te komen. Wij zijn een betrouwbare en flexibele werkgever met marktconforme arbeidsvoorwaarden. Wij investeren in de blijvende ontwikkeling van onze medewerkers. Wij geven onze medewerkers alle ruimte waar dat kan en wij sturen bij waar nodig.

Wat willen wij bereiken

Door medewerkers proactief te stimuleren om te blijven investeren in persoonlijke ontwikkeling, groeien onze mensen door tot klant- en omgevingsgerichte vertegenwoordigers van het Havenschap. Gestructureerd en periodiek wordt deze persoonlijke ontwikkeling besproken. Door elkaar feedback te geven op houding en gedrag blijft persoonlijke groei gewaarborgd. Tevens versterkt dit de onderlinge samenwerking.

De economie trekt weer aan. Mensen krijgen meer vertrouwen en de mobiliteit neemt langzaam weer toe. Door te investeren in persoonlijke ontwikkeling, worden medewerkers interessanter voor de arbeidsmarkt. Gezien de vergrijzing en de vertrekkende babyboomgeneratie, ook bij andere organisaties, biedt dit medewerkers de kans om een overstap te maken. Wij kunnen als werkgever bijdragen aan deze overstap door partners in de regio te benaderen en te kijken of we de loopbaanoriëntatie kunnen vergemakkelijken. Loopbaanbeleid richt zich op de inzet van medewerkers, op hun kwaliteiten en de ontwikkeling van kwaliteiten.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Voldoen aan de werkkostenregeling.

Vanaf 1 januari 2015 is de nieuwe werkkostenregeling van kracht. Er is een overzicht gemaakt waarin maandelijks de kosten zijn bijgehouden. Zoals vooraf gesteld zijn we binnen de budgetten gebleven.

2. Er worden procesbeschrijvingen, procedures en werkinstructies P&O opgesteld.

Eerder is al besloten om, in verband met andere prioriteiten, de procesbeschrijvingen pas op te pakken op het moment dat het noodzakelijk is.

3. Er wordt een advies voorbereid over mogelijke gevolgen voor de inzet van personeel en de opbouw van de organisatie naar aanleiding van eventuele wijziging van de governancestructuur

Inmiddels werken we samen met een gerenommeerd adviesbureau om te komen tot een arbeidsvoorwaardenpakket, inclusief overgangsmaatregelen, dat past bij een nieuw governancemodel. In het vierde kwartaal ontvingen we een totaalpakket waarin alle cao-bepalingen werden vergeleken met de andere havenbedrijven die het verzelfstandigingsproces al hebben doorlopen.

4. Er wordt een loopbaanbeleid opgezet.

Dit proces pakken we momenteel niet actief op; de prioriteit hiervan was niet dusdanig hoog dat dit in 2015 moest worden uitgewerkt.

5. Overige activiteiten

In 2015 liep het in 2014 gestarte proces van functiebeschrijving en -waardering door. In het derde kwartaal werden de eerste versies van de concept-functiebeschrijvingen getoetst door de directeur en adviseur P&O. Het traject is niet afgerond in 2015 en loopt uit tot het eerste kwartaal van 2016.

Ten slotte was ons arbobeleid toe aan een update. In samenwerking met de afdeling Infrastructuur en Beheer werd er een Risico-inventarisatie en Evaluatie (RI&E) uitgevoerd. Deze bestaat uit vier clusters die worden geactualiseerd: arbo-organisatie en beleid, gebouwgebonden onderzoek, welzijnsinventarisatie en de wettelijke toetsing. In het vierde kwartaal bracht de betrokken partij het advies uit.

Informatisering en Automatisering

Visie

Voor het Havenschap fungeert informatisering en automatisering als hulpmiddel voor het bereiken van de programma-ambities uit de Havenstrategie 2030. Het Havenschap kiest er daarbij voor om investeringen te doen die de lange termijn op het oog hebben en toekomstbestendig zijn. Hierdoor heeft het Havenschap op elk gewenst moment actuele (sturings-)informatie die de kwaliteit van besluitvorming ten goede komt.

Wat willen wij bereiken

Een toekomstbestendig informatie- en automatiseringssysteem waarmee relevante data real-time beschikbaar is zowel voor intern als extern gebruik. Waarbij het risico op uitval van het systeem en het risico op oneigenlijk en onverantwoord gebruik tot een aanvaardbaar minimum beperkt zijn. Daarnaast streeft het Havenschap naar een archief dat op ieder moment voldoet aan de daaraan gestelde wet- en regelgevingen en dat op ieder moment overgedragen kan worden aan de bewaarplaats bij het provinciale archief. Dit alles zodanig dat de organisatie ondersteund wordt in het realiseren van de ambities uit de Havenstrategie 2030. Daarnaast dragen informatisering en automatisering bij aan tijds- en plaatsonafhankelijk werken.

Ontwikkeling 2012 – 2015 (aanpak)

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Komen tot afronding van het integraal IT fundament (AX, SharePoint en GIS) en daarna zelf de regie voeren over beheer en onderhoud.

In 2015 werkten we, aan de hand van het opgestelde projectplan "afronding fundament", aan de afronding van het integraal IT-fundament. Op drie zaken na is het integraal IT-fundament afgerond. Het gaat om een aantal overgebleven issues in AX die nog niet opgelost zijn, het (verder) invoeren van het digitaal werken in SharePoint (zie ook punt 3 hieronder), en het laatste onderdeel van de basiskaart in GIS. Deze zaken worden in 2016 afgerond.

2. Financiële (stuur)informatie met een druk op de knop.

In 2015 is geïnventariseerd welke aanpassingen nog gewenst/noodzakelijk zijn aan de rapportages. Op basis van deze inventarisatie is eind 2015 een aantal aanpassingen doorgevoerd. Begin 2016 worden hier nog een aantal aanpassingen aan toegevoegd. Eind 2015 is een aantal trainingen selfservice rapportage georganiseerd voor het personeel.

3. Vervolmaken van het compleet digitaal archief waarmee vanaf 1 januari 2015 gestart zal worden. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het real time beschikbaar hebben van data.

Het documentmanagementsysteem binnen SharePoint is nog niet (volledig) operationeel. In 2015 heeft het DIV-comité een pilot gehouden en is per afdeling/onderdeel een plan van aanpak voor de verdere uitrol opgesteld en afgestemd. Naar aanleiding van de afstemming is gebleken dat de voorgestelde procesgang van bepaalde documentstromen niet optimaal is. Daarom is besloten om de verdere uitrol on hold te zetten. Op basis van een uitgevoerde impactanalyse is ervoor gekozen om de inrichting te gaan aanpassen. Deze aanpassingen worden eerst in een proeftuin uitgewerkt en getest. Verloopt deze proeftuin succesvol, dan wordt de uitwerking doorgevoerd in de live-omgeving. Daarna kan de uitrol per afdeling/onderdeel plaatsvinden aan de hand van de eerder opgestelde plannen van aanpak.

4. Het papieren en digitaal beschikbare archief na 1988 opschonen en gereed maken voor overdracht aan de provinciale archiefbewaarplaats.

In 2015 stelden we een conceptplan van aanpak op voor het opschonen en gereed maken van het papieren en digitaal beschikbare archief na 1988. Het doel: het archief overdragen aan de provinciale archiefbewaarplaats. Dit plan wordt in 2016 aangepast en definitief gemaakt, zodat dit de komende jaren gefaseerd en op een gestructureerde wijze aangepakt kan worden.

Facilitaire zaken

Visie

De huisvesting en faciliteiten van het Havenschap zijn erop ingericht dat de medewerkers en haar gasten op een veilige en verantwoorde wijze hun werk kunnen uitvoeren in een aangename en verzorgde omgeving. De duurzaamheidsambitie van het Havenschap komt ook tot uiting in het gebouw en de wijze waarop het beheerd wordt.

Wat willen wij bereiken

De duurzaamheidsambitie van het Havenschap komt terug in de wijze waarop het gebouw beheerd wordt. Alle noodzakelijke vervangingen worden zo duurzaam mogelijk ingevuld.

Wat hebben wij daarvoor gedaan

1. Evaluatie van de duurzame maatregelen die in 2014 zijn genomen.

In 2014 werden diverse duurzame maatregelen voorgesteld, zoals zonnepanelen en het vernieuwen van de technisch afgeschreven klimaatbeheersing in een energie- en onderhoudszuinig systeem. De klimaatbeheersing is door omstandigheden niet in 2014 gerealiseerd; wel is deze in 2015 aanbesteed en

gegund, en is er ook al begonnen met de daadwerkelijke vervanging hiervan. Met deze vervanging zetten we belangrijke stappen in het realiseren van de onder punt 2 genoemde stabiele beheersituatie.

2. Het realiseren van een stabiele beheersituatie.

Om dit te bereiken is in 2014 een facilitair beheerplan vastgesteld. In 2015 zijn vanuit de drie hoofdcategorieën (assets, beheer en gebruik) actieplannen en doelen uitgewerkt. Het implementeren vergt aanzienlijk meer inzet dan begroot en werd daardoor niet in zijn geheel in 2015 afgerond. Dit wordt uiteindelijk afgerond voorafgaand aan de BREEAM-certificering in 2016.

Wat heeft het gekost

	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Programma Bedrijfsvoering			
Opbrengsten Bestuur en Advies	0	0	0
Opbrengsten Juridische zaken	1	0	5
Algemene baten	103	0	110
Rente baten	2.436	2.436	2.441
Opbrengsten Communicatie	53	61	49
Opbrengsten Personeel en Organisatie	52	8	0
Opbrengsten Automatisering	0	0	0
Opbrengsten Facilitair	0	0	0
Totaal opbrengsten	2.644	2.505	2.605
Kosten Bestuur en Advies	-454	-466	-293
Kosten Juridische zaken	-88	-134	-120
Kosten Financiën	-109	-116	-100
Algemene lasten	-426	0	712
Rente lasten	-5.846	-5.623	-5.795
Kosten Communicatie	-229	-279	-235
Kosten Personeel en Organisatie	-2.332	-2.291	-2.204
Kosten Automatisering	-722	-456	-712
Kosten Facilitair	-461	-338	-416
Totaal kosten	-10.668	-9.704	-9.164
Totaal Programma Bedrijfsvoering	-8.024	-7.199	-6.559

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

Dit programma heeft per saldo € 825.000 meer gekost dan begroot.

+ € 1.000 Meer opbrengsten juridische zaken door:

- Incidentele opbrengsten die niet begroot waren.

+ € 103.000 Meer algemene baten door:

- Een opgelegde boete voor het niet tijdig voldoen aan de bouwplicht.

Zie ook de tabel Algemene baten en rentebaten.

- € 8.000 Minder opbrengsten communicatie door:

- Minder inkomsten van reclame- en bannermasten.

+ € 44.000 Meer opbrengsten personeel en organisatie door:

		Bijdragen door onze deelnemers in het kader van werkzaamheden voor het Uitvoeringsprogramma Havenstrategie 2030.
+ €	12.000	Minder kosten bestuur en advies door: Minder advieskosten voor de businesscase Havenstrategie 2030.
+ €	46.000	Minder kosten juridische zaken, met name door: - Het niet starten van een onteigeningsprocedure; - Minder gerechtelijke procedures. - Minder onverhaalbare schadegevallen.
+ €	7.000	Minder kosten financiën door: Minder accountantskosten, met name in het kader van het governancetraject (deze kosten zijn ten laste gebracht van het onderdeel Bestuur en advies).
- €	426.000	Meer algemene lasten door: - Een tweetal getroffen schikkingen. De eerste schikking betrof een vordering van de curator van een rederij inzake zeehavengeld. De tweede schikking betrof een vordering van een containerterminal als gevolg van de verkoop van haar erfpachtrecht aan een derde. - Voorziening dubieuze debiteuren is toegenomen. Zie ook de tabel Algemene lasten en rentelasten.
- €	223.000	Meer rentelasten door: Hogere financieringskosten, ondanks dat de financieringsbehoefte lager is uitgevallen. Dit komt onder andere door de toename van de voorziening negatieve marktwaarde overhedge (€ 88.686). Zie ook de tabel Algemene lasten en rentelasten.
+ €	50.000	Minder kosten communicatie, met name door: Minder uitgaven aan social media, beurzen en bijeenkomsten en relatiegeschenken.
- €	41.000	Meer kosten personeel en organisatie, met name door: - Meer inhuur van uitzendkrachten. - Meer uitgaven aan opleidingen.
- €	266.000	Meer kosten automatisering door: Meer inhuur van adviseurs voor het project "afronding fundament" en in het kader van het creëren van een DMS (Document Management Systeem) in SharePoint.

+ € 123.000 Meer kosten facilitair door:

- De inhuur van begeleiding om te komen tot structureel facilitair beheer.

Algemene baten en rentebaten	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Rente opbrengst R/C banken	24	0	22
Rente geactiveerd op grondexploitatie	2.436.084	2.436.084	2.436.084
Rente opbrengst overige	16	0	4.690
Algemene baten	102.756	0	110.078
Totaal	2.538.880	2.436.084	2.550.874

Alle bedragen in euro's (€)

Algemene lasten en rentelasten	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Rentekosten vaste geldleningen	305.496	305.495	321.893
Rentekosten kasgeldleningen en rentederivaten	5.221.920	5.317.783	5.472.831
Algemene lasten	-426.179	0	-711.888
Totaal	5.101.237	5.623.278	5.082.836

Alle bedragen in euro's (€)

VII. Verplichte paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen en tarieven

Lokale heffingen

In 2005 voerde het Havenschap een rioolheffing in, ter dekking van de kosten voor onderhoud en vervanging van het circa 50 kilometer lange rioolstelsel op het haven- en industrieterrein Moerdijk. Het beleid is een kostendekkende heffing. Dit is de enige lokale heffing die het Havenschap kent. De verordening op de heffing en invordering van rioolrechten 2015 is vastgesteld in de vergadering van de Raad van Bestuur van 18 december 2014. Zowel de provincie Noord-Brabant als de gemeente Moerdijk hebben deze vervolgens gepubliceerd.

De rioolheffing is gebaseerd op het aantal m³ afvalwater dat direct of indirect wordt afgevoerd op het rioolstelsel van het Havenschap. Hierbij wordt het aantal m³ afvalwater gesteld op het aantal m³ water dat naar het eigendom is toegevoerd. De gegevens zoals die bekend zijn bij Brabant Water gelden daarvoor als uitgangspunt. Er wordt uitgegaan van de gegevens van het belastingjaar dat aan de verbruiksperiode voorafgaat. Gebruikers die kunnen aantonen dat ze ten minste 3.000 m³ of ten minste 20% minder lozen dan toevoeren, kunnen een aangiftebiljet invullen. Alle gebruikers die meer dan 1.000 m³ lozen, worden op basis van een door hen ingevuld aangiftebiljet aangeslagen.

De Belasting Samenwerking West-Brabant voert de heffing en invordering van de rioolheffing namens het Havenschap uit. De kostenbatenanalyse op basis waarvan de tarieven voor 2015 zijn verhoogd met 1,25%, ging uit van € 1.183.027 aan baten en € 1.214.150 aan kosten. De daadwerkelijke baten over 2015 bedroegen € 1.339.419. Hiervan had € 1.251.906 betrekking op 2015 en € 53.147 op 2014. € 34.366 was het gevolg van de vrijval van de voorziening egalisatie rioolheffing. Dit betekent dat er meer baten zijn dan kosten gemaakt over 2015.

Omdat de tarieven voor 2015 zijn verhoogd met 1,25% zou gesteld kunnen worden dat de lokale lastendruk voor de rioolheffing licht is toegenomen.

In artikel 10 van de Verordening op de heffing en invordering van Rioolheffing 2015 is vastgelegd dat er bij de invordering van rioolheffing geen kwijtschelding wordt verleend.

Tarieven

Het Havenschap kent de volgende tarieven:

- zeehavengelden;
- binnenhavengelden;
- kadegelden;
- overige tarieven.

In de vergadering van de Raad van Bestuur van 18 december 2014 is de Verordening tot eerste wijziging van de Verordening op de heffing en invordering Haven- en Kadegelden 2014 vastgesteld. Deze is vervolgens gepubliceerd door zowel de provincie Noord-Brabant als de gemeente Moerdijk. In de vergadering van het Dagelijks Bestuur van 10 december 2014 is het Tarievenreglement 2015

vastgesteld. Vervolgens zijn zowel de tarieven als het tarievenreglement en de tarieventabel gedrukt, verspreid onder de bedrijven en op de website geplaatst.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf wordt ingegaan op de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve en bedraagt € 72 miljoen per 31 december 2015.

Beschikbaar weerstandsvermogen	
Algemene reserve	€ 72.130.536,00
Totaal	€ 72.130.536,00

De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 20 miljoen gebaseerd op een update van de risicoanalyse van begin 2016. De risicowaarde per risico wordt daarbij bepaald op basis van het mogelijk schadebedrag maal de kans dat het zich zal voordoen.

Benodigde weerstandsvermogen	
Risicowaarde alle risico's reguliere exploitatie	€ 20.468.000,00
Totaal	€ 20.468.000,00

De 10 grootste risico's van de 64 geïdentificeerde risico's vertegenwoordigen een risicowaarde van € 18 miljoen en zijn in onderstaand overzicht terug te vinden.

Risico	Gevolgen	Financieel	Kans ¹⁾	Percentage	Kans x financieel
<i>Spoor:</i> Toename spoorvervoer van chemische producten / gevaarlijke stoffen.	Infrastructuur aanpassing (spoor verleggen).	10.000.000	3	50%	3.000.000
<i>Erfpacht:</i> Een pachter kan niet aan zijn verplichtingen voldoen. Bijvoorbeeld in geval van faillissement.	Er moet een voorziening voor oninbaarheid worden getroffen. Dit heeft tevens gevolgen voor de inning van haven- en kadegelden, vergoedingen en rookrecht.	5.000.000	3	50%	2.500.000
<i>Risicoring:</i> Noodzakelijke (grote) investeringen om te kunnen blijven voldoen aan de eisen vanuit milieu en veiligheid. Bijvoorbeeld de aanleg van een gescheiden rookstelsel.	Hogere kosten door grote – niet geplande – investeringen, waarvoor financiering moet worden aangevraagd.	10.000.000	2	25%	2.500.000
<i>Waarborgregeling kern Moerdijk</i>	In de Havenstrategie 2030 is vastgelegd dat Havenschap garant staat voor 90% van de huurprijs in Moerdijk indien woningen niet voor deze waarde kunnen worden verkocht. De regeling geldt tot 2030. Worstcase EUR 18,9 miljoen minus base case EUR 9,5 miljoen.	9.400.000	2	25%	2.350.000
<i>Erfpacht:</i> Terugnagging van vervuilde grond of vervuiling in bestaand gebied.	Extra kosten voor sanering van gronden.	5.000.000	2	25%	1.250.000
<i>Duurzaamheid:</i> Ontwikkelingen in- of uitbreiding van het haven- en industrieterrein Moerdijk moet passen binnen beleid en regelgeving op het gebied van duurzaamheid. Denk daarbij aan Natura 2000, gebiedsontwikkeling en regelgeving met betrekking tot uitstoot.	Groei kan harddoor worden vertraagd of geblokkeerd, wat gevolgen heeft voor de concurrentiepositie van het haven- en industrieterrein. Wanneer bijvoorbeeld regelgeving met betrekking tot gebiedsontwikkeling wordt aangescherpt, wordt uit te geven grond minder aantrekkelijk. Dit leidt mogelijk tot lagere inkomsten.	5.000.000	2	25%	1.250.000
<i>Stremming:</i> Langdurige stremming van één van de havens.	Het haven- en industrieterrein is niet bereikbaar voor (zee)schepen. Kosten door claims van bemaatenden/bedrijven plus extra kosten voor opheffen stremming. Lagere inkomsten door mislopen havengelden. Dit risico is niet verzekeraar.	10.050.000	1	10%	1.005.000
<i>Natuur:</i> Een natuurramp of overstroming.	Infrastructuur beschadigd.	10.000.000	1	10%	1.000.000
<i>Financiering:</i> Rabobank maakt in 2017 gebruik van recht om swap € 26.250.000 op te zeggen.	De negatieve marktw waarde dient betaald te worden. En er zal opnieuw een financiering inclusief de negatieve marktw waarde afgesloten moeten worden.	5.800.000	1	10%	580.000
<i>Vaartroute:</i> De vaartroute op het Hollandsch Diep – of één van de andere wateren waardoor schepen het haven- en industrieterrein kunnen bereiken – wordt onvoldoende uitgediept.	Misgelopen havengelden. Tevens verslechterde concurrentiepositie / vestigingsklimaat haven- en industrieterrein Moerdijk, waardoor bedrijven besluiten zich niet in Moerdijk te vestigen.	2.000.000	2	25%	500.000

De nog te realiseren winst uit de grondexploitaties na 2015 wordt geraamd op € 38.098.000 en de risicowaarde (mogelijk schadebedrag maal de kans dat het zich zal voordoen) van alle ingeschatte grondexploitatierisico's bedraagt € 20.524.000. Zolang de nog te realiseren winst uit de grondexploitaties hoger is dan de risicowaarde wordt er geen reserve aangehouden voor de grondexploitaties en worden deze niet meegenomen bij de benodigde weerstandscapaciteit.

Het risicobeleid is erop gericht om zicht te houden op de risico's die het Havenschap loopt, om de kans dat risico's zich voordoen zo klein mogelijk te houden, en om ervoor te zorgen dat, als een risico zich voordoet, dat opgevangen kan worden.

In onderstaande tabel zijn de verplichte kengetallen terug te vinden:

	Realisatie 2014	Begroting 2015	Realisatie 2015
Netto schuldquote	42	nb	52
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	42	nb	52
Solvabiliteitsratio	38	nb	40
Structurele exploitatieruimte	34	11	17
Grondexploitatie	5	nb	5
Belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt

Met deze kengetallen kan (meer) inzicht verkregen worden in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van het Havenschap. De kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie. De netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen geven een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Omdat er geen leningen zijn verstrekt, is de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen gelijk aan de netto schuldquote. Deze is in 2015 ten opzichte van 2014 toegenomen van 42 naar 52. Het solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarin het Havenschap aan haar financiële verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitsratio is in 2015 ten opzichte van 2014 toegenomen van 38 naar 40. Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is. Deze is in 2015 ten opzichte van de realisatie 2014 afgenomen van 34 naar 17 en ten opzichte van de begroting 2015 toegenomen van 11 naar 17. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. De grondexploitatie is in 2015 gelijk gebleven aan 2014 met 5. Omdat het Havenschap geen OZB en de opcenten als belangrijkste eigen belastinginkomsten heeft is het kengetal belastingcapaciteit niet van toepassing.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Het Havenschap beheert verschillende kapitaalgoederen. Hieronder wordt per kapitaalgoed verslag gedaan. Voor de financiële consequenties uit het gerealiseerde beleid en de vertaling daarvan in de jaarrekening wordt verwezen naar het onderdeel Wat heeft het gekost uit hoofdstuk III Programma Infrastructuur en Beheer en naar onderdeel II Voorzieningen b. Egalisatievoorzieningen uit hoofdstuk XIII Toelichting op de balans per 31 december 2015.

Onderhoud kades en overige natte infrastructuur

De gehele haven (met uitzondering van de insteekhaven 'Roode Vaart') is in 2015 met baggerwerkzaamheden op de juiste en contractuele diepte gebracht. In 2016 wordt ook de insteekhaven 'Roode Vaart' op de juiste en contractuele diepte gebracht, nadat met diverse belanghebbenden is vastgesteld wat hier de diepte van de waterbodem wordt.

Daarnaast is in 2015 invulling gegeven aan de diverse onderdelen vanuit het beheer- en actieplan, onder andere het uitvoeren van het reguliere klein onderhoud, inspecties en peilingen.

Naast het reguliere onderhoud zijn in 2015 diverse afspraken gemaakt in het kader van beheer, onderhoud en aanleg van natte voorzieningen met verschillende bedrijven, zoals onderhoud aan de verharding bij CCT, de steiger voor Jiffy/de Reijt, de vingerpier bij OBM en de teruggenomen terminal.

Onderhoud groen

Het operationele beheer en onderhoud van het areaal 'groen' is een onderdeel van het dagelijks beheer en het onderhoudscontract. Dit is conform het contract uitgevoerd. Daarbij is de ervaring van afgelopen jaar meegenomen om het onderhoudsregime op enkele punten aan te passen, zoals het maairegime.

Naast het periodieke onderhoud is een aantal projecten uitgevoerd, waaronder het vervangen van de bomen langs de Orionweg, opwaarderen van de watergangen en het realiseren van een calamiteitenovergang over de dijk langs de Westelijke Randweg.

Tevens is in overleg met de brandweer gestart met het opwaarderen van de bluswaterinnamepunten. Dit wordt begin 2016 afgerond.

Onderhoud wegen

Alle wegen en fietspaden zijn opgenomen in een wegbeheerplan. Het operationele beheer en onderhoud en de inspecties zijn onderdeel van het dagelijks beheer en het onderhoudscontract. Storting in de voorziening infra droog wordt bepaald door het meerjarig geraamd gemiddeld groot onderhoud.

Voor het klein onderhoud zijn inspecties de basis. Door dit onderhoud kan de levensduur van wegen verlengd worden, zonder dat er van achterstallig onderhoud sprake is.

In 2015 is ook gestart met het opstellen van een actieplan vanuit de vastgestelde Wegenstructuurvisie 2030. Hierbij is aan de hand van een lokaal en regionaal verkeersmodel inzicht verkregen in directe effecten en verwachtingen voor de lange termijn.

Diverse onderdelen zijn hiervoor uitgevoerd, zoals het vaststellen van wegcategorieën en de uitwerking van de bijbehorende inrichtingen. Dit wordt verwerkt in een actieplan en een infrastructureel ontwikkelingsplan, waarmee gefaseerd een uniform en goed beleid en inrichting wordt gerealiseerd. Daardoor kunnen ook formele verkeersbesluiten makkelijker worden genomen.

Wat betreft uitvoeringsprojecten is in 2015 een aantal concrete werkzaamheden uitgevoerd. Een voorbeeld hiervan is het verzwaren van de fundering van een deel van de Zuidelijke Randweg en het opknappen van de wegverharding van de spoorwegovergang op de Orionweg.

Onderhoud openbare verlichting

Het functioneren van de huidige verlichting is een onderdeel van het dagelijks beheer en het onderhoudscontract. De verlichting heeft in 2015 zonder problemen gefunctioneerd.

In 2015 zijn voorbereidingen voor het verduurzamen van de openbare verlichting gedaan. Daarbij is niet alleen gekeken naar een reductie voor het energieverbruik, maar ook naar de veiligheid voor de weggebruiker en het verhogen van de veiligheid op het terrein.

In 2015 was nog geen budget beschikbaar voor de daadwerkelijke vervanging van de openbare verlichting door LED. Wel is er een pilotproject uitgevoerd, waarbij de nieuwe LED-verlichting op de Energieweg is voorzien van een besturingssysteem.

Conclusie van dit project is dat er een nog grotere besparing kan worden gerealiseerd op het energieverbruik, door met dit systeem de verlichting te dimmen, slimmer aan te sturen en in te regelen. Dit zal in 2016 worden meegenomen bij het gefaseerd vervangen van de huidige conventionele terreinverlichting.

Onderhoud riolering

Het rioleringsysteem omvat negen gemalen, een verzamelkelder, persleidingen en vrijvervalrioleringen. Vervanging wordt gebaseerd op actuele praktijkgegevens, die we verzamelen tijdens reguliere inspecties. De uitkomsten werken we bij in het rioolbeheersysteem. Storting in de voorziening 'riolering' wordt bepaald door het meerjarig geraamd gemiddeld groot onderhoud. In 2016 zal het Havenschap het beheerplan opnieuw opmaken.

Het beheer en onderhoud kent momenteel een opsplitsing in vrijvervalrioleringen en gemalenbeheer. Controle op het functioneren hiervan is een onderdeel van het dagelijkse beheer en het onderhoudscontract met de contractant voor de uitvoering van het beheer.

De overige onderdelen van het rioleringsysteem, waaronder het technisch functioneren van de rioolgemaal en de persleidingen alsmede de verzamelkelder wordt middels een overeenkomst met Waterschap Brabantse Delta uitgevoerd op basis van een inspanningsverplichting.

In 2015 is gebleken dat de contractant niet 'in control' is op het onderdeel riolering. Daarom is in goed overleg besloten om in 2016 een pilot te starten met een andere provider, met als doel om uiteindelijk een totaalpakket voor 'integraal watermanagement' te kunnen invoeren.

Naast het reguliere beheer en onderhoud hebben we in 2015 studie gedaan naar de staat van alle rioolgemaal. Hierbij is voor rioolgemaal G een variantenstudie uitgewerkt. Het resultaat hiervan is een concrete beschrijving van wat er in 2016 moet worden aangepast en verbeterd.

Voor de overige gemalen hebben we een maatregelenpakket opgesteld, dat we vanaf 2016 (gefaseerd) zullen uitvoeren om alle rioolgemaal te laten voldoen aan de (arbo)technische eisen.

Onderhoud gebouw

Naast het doorlopende periodieke onderhoud is in 2015 het facilitair beheerplan voor het overgrote deel geïmplementeerd, is er gewerkt aan herziening van nagenoeg alle facilitaire contracten en is invulling gegeven aan een meerjarenonderhoudsprogramma. Onderdelen hiervan zijn bijvoorbeeld het gebouwbeheer in de volle breedte, maar ook de contractbeheersing. Ook zijn de printers in het gehele gebouw vervangen.

Paragraaf Financiering en treasury

Algemeen

De strategie en het beleid van renterisicomanagement is, zoals verwoord in het treasury statuut, erop gericht om het renterisico te beperken.

In 2015 is de kapitaalmarktrente en de kortetermijnrente gedaald ten opzichte van 2014.

Financieringsbehoefte en -positie

Per 31 december 2015 bedroeg het werkkapitaal ca. € 1.918.000 negatief. Dit is veel minder dan het verwachte overschot van € 200.000. Zie ook het overzicht financiële positie hoofdstuk XV.

Per 1 oktober 2010 is een financieringsovereenkomst gesloten tussen de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten) en het Havenschap met een looptijd tot en met 31 december 2011 en een jaarlijks stilzwijgende verlenging. Deze overeenkomst bestaat uit een kasgeldovereenkomst van maximaal € 145 miljoen zonder beschikbaarheid garantie en een krediet in rekening-courant van € 5 miljoen. Voor 2016 is deze overeenkomst stilzwijgend verlengd.

De restant schuld op de opgenomen vaste geldleningen bedraagt per 31 december 2015 € 6.822.900.

Rekening-courant

Voor lopende betalingen wordt gebruik gemaakt van de afgesloten rekening-courant overeenkomsten:

- Rabobank max. faciliteit € 500.000
- Bank Nederlandse Gemeenten max. faciliteit € 5.000.000

Renteopbrengsten	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Depositorente	0	0	0
Rekening-courant rente	24	0	22
Totaal	24	0	22

Alle bedragen in euro's (€)

Zowel in 2015 als in 2014 werd nagenoeg geen rentevergoeding op rekening-courant ontvangen.

Toetsing aan de normen van de Wet Fido (Financiering decentrale overheden)

Kasgeldlimiet

Het risico van kortlopende financiering wordt beperkt met een zogenaamde kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet houdt in dat de totale omvang van de vlottende schuld op enig moment aan een maximum van 8,2% van de begrotingsomvang is gebonden. Voor het Havenschap kwam dit neer op een bedrag van € 1.529.300 (8,2% van € 18.650.000 begrote kosten). Het Havenschap is ruimschoots onder de limiet gebleven en voldoet daarmee aan de norm.

Renterisiconorm

Ter zake van de vaste financiering stelt de wet een norm waaraan het renterisico van de portefeuille als geheel moet voldoen. Deze norm wordt aangeduid als renterisiconorm en bedraagt 20% van de begrotingsomvang. Kasgeldleningen in combinatie met renteswaps worden opgenomen bij de opgave van de renterisiconorm, aangezien hiermee het renterisico voor de lange termijn afgedekt wordt. Het renterisico doet zich pas voor op de einddatum, of eventueel eerder op een break clause moment van het betreffende renteswapcontract. Doelstelling is dat de leningenportefeuille zo wordt gespreid, dat de te lopen renterisico's gelijkmatig over de jaren worden gespreid. In 2015 vond geen renteherziening plaats.

Kredietverstrekker	Hoofdsom	Percentage	Ingangsdatum	Einddatum	Restant schuld 01-01-2015	Aflossing in 2015	Restant schuld 31-12-2015
BNG	3.800.000	5,03	22-08-02	22-08-27	1.976.000	152.000	1.824.000
BNG	600.000	3,75	15-08-05	15-08-30	443.932	20.752	423.181
BNG	1.800.000	3,75	15-08-05	15-08-30	1.331.797	62.255	1.269.543
BNG	1.000.000	3,85	01-02-06	01-02-31	775.444	33.147	742.298
BNG	3.250.000	4,47	15-01-07	15-01-32	2.663.328	99.450	2.563.878
Totaal	10.450.000				7.190.502	367.602	6.822.900

Alle bedragen in Euro's (€)

Renterisico op vaste schuld in 2015	€	0
Renterisiconorm (20% van de begrotingsomvang met min. € 2,5 milj.)	€	3.730.000
Ruimte onder renterisico norm	€	3.730.000

Het Havenschap voldoet daarmee aan de gestelde norm.

In bijlage 4 zijn het overzicht Kasgeldlimiet 2015 en het overzicht Renterisiconorm 2015 opgenomen.

Financieringsratio's

	Gezond	2014	2015
ICR (Intrest Coverage Ratio, EBITDA/rentekosten)	> 2	2,1	2,6
DEBT/EBITDA (debt alleen lang vreemd vermogen + kasgeld)	< 7	10,0	7,8
Solvabiliteitsratio (EV/TV)	> 30%	38%	40%

Banken stellen geen eisen bij het verstrekken van kredieten aan het Havenschap, omdat uit artikel 48 van de gemeenschappelijke regeling volgt dat de deelnemers garant staan voor door het Havenschap aangetrokken gelden. Echter om bedrijfseconomisch gezond te blijven is het niet verstandig om onbeperkt geld te blijven lenen. Met behulp van de in bovenstaande tabel genoemde ratio's wordt bewaakt dat het Havenschap op financieringsgebied gezond blijft. Het Intrest Coverage Ratio zegt hoeveel keer de rente kan worden betaald uit het brutobedrijfsresultaat (nettowinst 2015 € 8.182.000, afschrijvingen 2015 € 1.441.000 en rentelasten € 5.846.000). De Debt/Ebitda verhouding laat de verhouding zien tussen de langlopende schulden en het brutobedrijfsresultaat. De solvabiliteitsratio laat de verhouding zien tussen eigen vermogen en totaal vermogen.

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat, met uitzondering van de Debt/Ebitda, de ratio's in 2015 gezond zijn. Ten opzichte van 2014 zijn de Intrest Coverage Ratio en de Debt/Ebitda verbeterd, doordat de langlopende schulden zijn afgenomen en het resultaat na bestemming in 2015 hoger is dan in 2014. De solvabiliteit is in 2015 verbeterd, doordat het eigen vermogen meer is toegenomen dan het totaal vermogen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Voor de stand van zaken en de verantwoording over het gerealiseerde beleid ten aanzien van de bedrijfsvoering wordt verwezen naar het programma Bedrijfsvoering. Het programma Bedrijfsvoering bestaat uit de programma onderdelen Bestuur en Advies, Juridische zaken, Financiën, Communicatie, Personeel en Organisatie, Informatisering en Automatisering en Facilitaire zaken. Per

programmaonderdeel wordt hierbij achtereenvolgend ingegaan op de visie, wat willen we bereiken, wat hebben wij daarvoor gedaan en wat heeft het gekost.

Paragraaf Verbonden partijen

Het Havenschap kende in 2015 de volgende verbonden partijen:

- BIM (= Bedrijvenkring Industrierrein Moerdijk) is een vereniging gevestigd in Moerdijk waar meer dan 90% van de op het haven- en industrierrein Moerdijk gevestigde bedrijven lid van is. In de statuten is onder andere vastgelegd dat het doel van de vereniging het behartigen van de belangen van de leden in de meest ruime zin van het woord is, en dat de directeur van het Havenschap als secretaris fungeert. Om de vereniging meer op afstand te plaatsen van het Havenschap is het secretariaat van de BIM in 2015 overgedragen aan een derde. Het Havenschap heeft geen financieel belang in de BIM. Over 2014 bedroegen de opbrengsten € 26.338 en de kosten € 19.041. Het verschil is toegevoegd aan de algemene reserve, die per 31 december 2014 € 29.514 bedroeg. De jaarrekening 2015 is nog niet opgemaakt, maar het is de verwachting dat zowel de opbrengsten als de kosten over 2015 in dezelfde orde van grootte zullen liggen als over 2014.
- SBIM (= Stichting Beveiliging Industrierrein Moerdijk) is een stichting gevestigd in Moerdijk waar bedrijven die zich vestigen op het haven- en industrierrein, sinds 1993 verplicht, lid van zijn. In de statuten is onder andere vastgelegd dat de stichting ten doel heeft om een ongestoord gebruik van goederen door de daartoe gerechtigden te bevorderen en bij te dragen aan een veilige werkomgeving op het haven- en industrierrein Moerdijk en andere industrierreinen in de gemeente Moerdijk. Niet alleen het secretariaat maar ook de organisatie en uitvoering van de beveiliging van het haven- en industrierrein Moerdijk is uitbesteed aan het Havenschap. Een belangrijk deel van de kosten voor het Havenschap worden gedekt uit de contributie van de bedrijven aan de stichting. Het Havenschap heeft echter geen financieel belang in de stichting. De opbrengsten over 2014 bedroegen € 506.076 en de kosten bedroegen € 499.214, waarvan € 470.000 afdrachten aan het Havenschap. De algemene reserve bedroeg € 45.561 per 31 december 2014. De jaarrekening 2015 is nog niet opgemaakt, maar het is de verwachting dat zowel de opbrengsten als de kosten over 2015 in dezelfde orde van grootte zullen liggen als over 2014.
- SBM (= Stichting Bedrijfsbrandweezorg Moerdijk) is een stichting gevestigd in Moerdijk waar de bedrijven die zich hebben gevestigd of gaan vestigen verplicht lid van zijn. Deze verplichting volgt uit de algemene voorwaarden van het Havenschap Moerdijk en de statuten van de hiervoor genoemde SBIM. In de statuten van de SBM is onder meer vastgelegd dat de stichting ten doel heeft bedrijfsbrandweezorg op het industrierrein Moerdijk te faciliteren en al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn te verrichten. De hoogte van de (financiële) bijdrage is afhankelijk van onder meer de specifieke risico's van bedrijven, de eigen brandweervoorzieningen en de bepalingen in de milieuvergunning van het bedrijf. De stichting wordt bestuurd door vertegenwoordigers van de Veiligheidsregio, het bedrijfsleven en het Havenschap. De gemeente Moerdijk is juridisch en economisch eigenaar van de kazerne en betaalt de kosten voor beheer en onderhoud van het pand. Een belangrijk deel van de kosten voor de bedrijfsbrandweezorg wordt gedekt uit de contributie van de bedrijven aan de stichting. De opbrengsten over 2014

bedroegen € 929.831, waarvan € 400.000 bijgedragen is door het Havenschap. De kosten over 2014 bedroegen € 857.451. Het positieve resultaat wordt in mindering gebracht op de bijdrage van het Havenschap over 2015. Daarmee bedraagt de algemene reserve € 0 per 31 december 2014. De jaarrekening 2015 is nog niet opgemaakt, maar het is de verwachting dat zowel de opbrengsten als de kosten over 2015 in dezelfde orde van grootte zullen liggen als over 2014.

- Beheer Vlasweg 4 Moerdijk B.V is op 3 juni 2015 opgericht en gevestigd in Moerdijk. In deze 100% dochter van het Havenschap is het ernstig vervuilde terrein van Chemiepack ondergebracht. De gronden zullen zo snel mogelijk (eventueel na sanering) weer worden uitgegeven. Het Havenschap heeft de gronden tegen € 1 ingebracht. Verder hebben de overige betrokken overheden in de zaak Chemiepack het Havenschap gevrijwaard voor kosten die het Havenschap direct of indirect maakt voor het beheren van het ernstig vervuilde terrein.

Paragraaf Grondbeleid

Het grondbeleid kent de volgende doelstellingen:

- Het genereren van inkomsten uit bezit;
- Het Havenschap gaat voor uitgifte van gronden in erfpacht;
- Bij gronduitgiften hanteren van marktconforme prijzen;
- Bij uitgifte van (aan water liggende) percelen maximalisatie van inkomsten uit haven- en kadegelden nastreven;
- Waar nodig en mogelijk worden percelen teruggekocht en na eventuele verbetering opnieuw uitgegeven in erfpacht;
- Voorwaardenscheppend als het gaat om het verkrijgen van de benodigde milieugebruiksruimte;
- Bedrijven op de juiste plek accommoderen.

In tegenstelling tot waarmee in de begroting rekening was gehouden, een uitgifte in erfpacht van 100.000 m² met een grondexploitatie opbrengstwaarde van ca. € 15.660.000, hebben in 2015 twee grondtransacties plaatsgevonden. Hierbij is 60.316 m² in erfpacht uitgegeven met een grondexploitatiewaarde van ca. € 7.841.000. De overige opbrengsten van ca. € 64.000 bestaan hoofdzakelijk uit verkoop van overtollig zand gelegen op het Industrial Park Moerdijk. In 2015 is voor ca. € 2.774.000 aan kosten gemaakt en geactiveerd. Deze kosten bestaan voornamelijk uit rentekosten Industrial Park (ca. € 2.436.000), OZB (ca. € 220.000), overige kosten (ca. € 29.000), kosten bouwrijp maken Industrial Park (ca. € 86.000) en voormalig Omya terrein (ca. € 3.000). In de begroting 2015 was rekening gehouden met ca. € 4.775.000 aan kosten, voornamelijk kosten bouwrijp maken Industrial Park en rentekosten Industrial Park. Alleen aan het Industrial Park wordt rente toegerekend uit voorzichtigheid over de grondwaarde en niet over de totale boekwaarde. In 2015 is voor ca. € 4.209.000 winst uit de grondexploitaties genomen en voor ca. € 321.000 afgewaardeerd op de grondexploitatie. In de begroting was rekening gehouden met een winstneming van ca. € 2.391.000. De methode van winst nemen uit de grondexploitaties wordt toegelicht in hoofdstuk IX Waarderingsgrondslagen en Resultaatbepaling.

De nog te realiseren winst uit de grondexploitaties na 2015 wordt geraamd op € 38.098.000 en de risicowaarde (mogelijk schadebedrag maal de kans dat het zich zal voordoen) van alle ingeschatte

grondexploitatie risico's bedraagt € 20.524.000. Zolang de nog te realiseren winst uit de grondexploitaties hoger is dan de risicowaarde, wordt er geen reserve aangehouden voor de grondexploitaties en worden deze niet meegenomen bij de benodigde weerstandscapaciteit.

Ontwikkeling Industrial Park (08)

Het Havenschap heeft de zuidelijke grondreserves van Shell in 2009 verworven. Om de terreinen uit te kunnen geven moet er een aantal zaken worden uitgevoerd. Verkoop van een grote hoeveelheid zand vindt plaats op basis van een afgesloten overeenkomst. Als gevolg van de economische situatie is er weinig belangstelling. Kleine partijen zand worden tegen een gereduceerd tarief aangeboden om de zandhandel 'in the picture' te houden.

Onderzoeken naar ecologie of niet gesprongen explosieven, die noodzakelijk zijn om bij een daadwerkelijke uitgifte relatief snel over te kunnen gaan tot bouwrijp maken, zijn uitgevoerd. De vervolgstappen in het bouwrijp maken, zoals hydrologie, nutsvoorzieningen, wegenstructuur en planologische onderdelen, worden nu vertaald in een technisch masterplan. Het doel is om begin 2016 te starten met bouwrijp maken (zie ook bijlage 2: Lopende projecten 2015).

Stoomleiding (10)

Het onderhoudscontract voor de leiding is inhoudelijk afgestemd met Shell en getekend. De financiële afronding kan nu worden afgerond en zal begin 2016 bestuurlijk plaatsvinden (zie ook bijlage 2: Lopende projecten 2015).

Ontwikkeling Tradepark West (23)

Zoals eerder in dit document gemeld is in dit gebied DHG gevestigd. In het kader van de ontwikkeling van Tradepark West zijn hiervoor geen activiteiten noodzakelijk geweest die ten laste van deze ontwikkeling zijn gebracht (zie ook bijlage 2: Lopende projecten 2015).

Kade (voorbereidingskrediet) (29)

Hierover zijn in 2015 geen ontwikkelingen te melden (zie ook bijlage 2: Lopende projecten 2015).

Terugkoop Omya-terrein (restant budget) (33)

In 2014 is het hekwerk geplaatst. Verdere activiteiten zijn niet nodig (zie ook bijlage 2: Lopende projecten 2015).

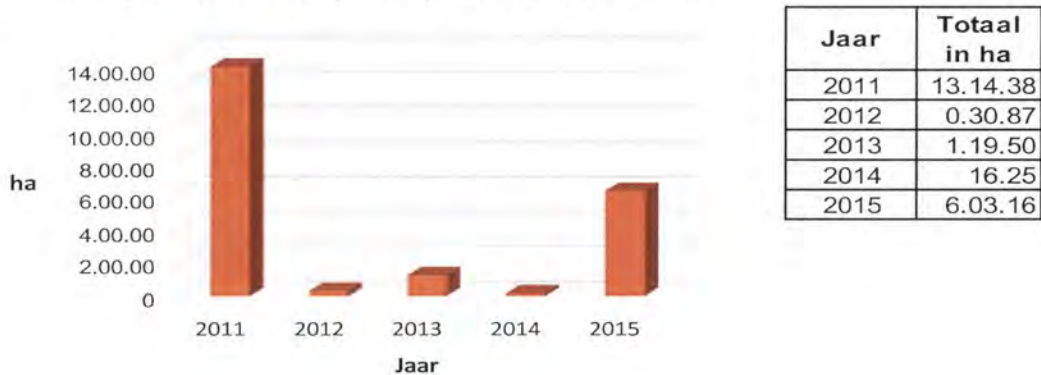
Bijdrage inrit & spoor (41)

Hierover zijn in 2015 geen ontwikkelingen te melden (zie ook bijlage 2: Lopende projecten 2015).

VIII. Feiten en Cijfers

Uitgegeven industrieterrein (incl. 2e uitgifte)

Over de laatste jaren vertonen de gronduitgiftes het volgende beeld:

Haven- en kadegeldinkomsten

Haven- en kadegelden zijn de twee belangrijkste inkomstenbronnen voor het Havenschap.

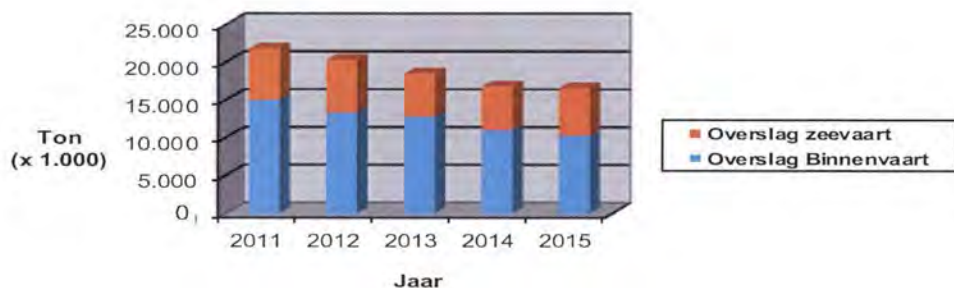
Jaar	Zeehaven-geld	Binnenhaven-geld	Totaal Havengeld	Kadegeld	Totaal haven-en kadegeld
2011	4.132	1.334	5.466	1.441	6.907
2012	4.086	1.387	5.473	1.456	6.929
2013	3.597	1.367	4.964	1.485	6.449
2014	2.946	1.256	4.202	1.491	5.693
2015	3.102	1.227	4.329	1.461	5.790

Alle bedragen x € 1.000

Scheepsbewegingen en goederenoverslag

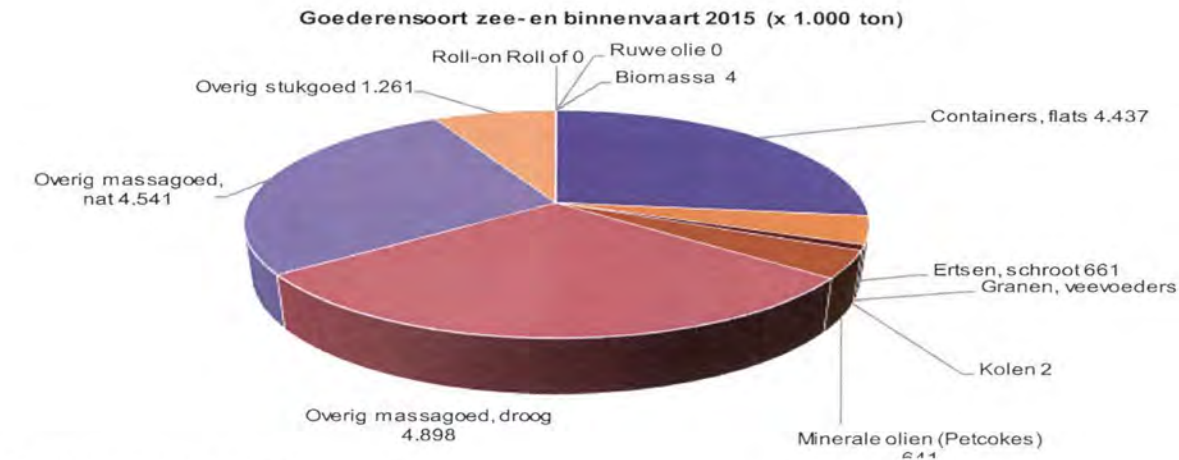
Jaar	Aantal schepen		Goederenoverslag					
			Zeeschepen (x 1.000 ton)			Binnenvaart-schepen (x 1.000 ton)	Scheepvaart (x 1.000 ton)	% t.o.v.
	zee	binnen	gelost	geladen	totaal	gelost/geladen	totaal	
2011	2.069	13.804	4.690	2.057	6.747	15.020	21.767	16,2
2012	1.973	12.723	4.405	2.536	6.941	13.350	20.291	-6,8
2013	1.686	12.837	3.869	1.798	5.667	12.830	18.497	-8,8
2014	1.603	11.622	3.634	2.111	5.745	11.036	16.781	-9,3
2015	1.769	10.974	3.891	2.389	6.280	10.309	16.589	-1,1

Goederenoverslag per goederensoort (x 1.000 ton)

Zeevaart	2013	2014	2015	% t.o.v. vorig jaar
Biomassa	3	9	0	-
Containers, flats	962	1.841	2.442	32,6
Ertsen, schroot	648	349	327	-6,3
Granen, veevoeders	99	121	118	-2,5
Kolen	16	0	0	-
Minerale olien (Petcoques)	149	131	173	32,1
Overig massagoed, droog	1.337	1.294	1.062	-17,9
Overig massagoed, nat	1.997	1.594	1.826	14,6
Overig stukgoed	453	405	332	-18,0
Roll-on Roll of	1	2	0	-
Ruw e olie	0	0	0	-
LNG	0	0	0	-
Totaal	5.667	5.745	6.280	9,3

Binnenvaart	2013	2014	2015	% t.o.v. vorig jaar
Biomassa	0	0	4	-
Containers, flats	2.058	2.155	1.995	-7,4
Ertsen, schroot	393	343	335	-2,4
Granen, veevoeders	15	9	8	-13,6
Kolen	9	0	2	-
Minerale olien (Petcoques)	603	496	468	-5,6
Overig massagoed, droog	5.277	4.001	3.836	-4,1
Overig massagoed, nat	3.728	3.221	2.731	-15,2
Overig stukgoed	746	810	930	14,8
Roll-on Roll of	0	0	0	-
Ruwe olie	0	0	0	-
LNG	0	0	1	-
Totaal	12.830	11.036	10.309	-6,6

Goederen vervoer per spoor

Jaar	Aantal wagons	Vervoerd product (x 1.000 ton)	% t.o.v. vorig jaar
2011	26.769	664	-7,8
2012	21.143	667	0,5
2013	15.530	476	-28,6
2014	21.694	579	21,6
2015	21.832	649	12,1

Werkgelegenheid

Opbouw werknemersbestand binnen de vestigingen 2015	
Totale directe werkgelegenheid binnen het gehele haven- en industrieterrein Moerdijk:	8.588 werknemers
Totale indirecte werkgelegenheid gecreëerd door het haven- en industrieterrein Moerdijk:	7.992 werknemers
Totale werkgelegenheid gecreëerd door het haven- en industrieterrein Moerdijk:	16.580 werknemers

Gegevens gebaseerd op een telling.

Vestigingen

Aantal vestigingen op het haven- en industrieterrein Moerdijk 2015 naar sector:

Sector	Aantal vestigingen
Industrie	66
Bouw nijverheid	28
Reparatie van consumentenartikelen en handel	44
Vervoer, opslag en communicatie	102
Verhuur van handel in onroerend goed, verhuur van roerende goederen en zakelijke dienstverlening	182
Overig	5
Totaal	427

Bron: Lijst gevestigde bedrijven Havenschap Moerdijk

Jaarrekening 2015

IX. Waarderingsgrondslagen en Resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Voor zover niet anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Echter voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume worden geen voorzieningen getroffen of op andere wijze verplichtingen opgenomen.

Materiële vaste activa met economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (i.c. de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Gronden waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht, zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht, zodat in die gevallen op het saldo wordt afgeschreven. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. De hierbij gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn terug te vinden in artikel 10 van de financiële beleids- en beheersverordening. Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken.

Investeringen in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Hierbij gaat het om het aanpassen van de wegsituatie d'Entree. Overeenkomstig het besluit van de Raad van Bestuur van 27 maart 2008 wordt deze investering in 20 jaar afgeschreven.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als het Havenschap participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Overige uitzettingen met rentetypische looptijd van één jaar of langer

Hierbij gaat het om het recht op eeuwigdurend te ontvangen pachtsom welke als langlopende vordering wordt verantwoord. De langlopende vordering is gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs minus de onder de materiële vaste activa opgenomen registratiewaarde.

Flottende activa

Voorraden

De post onderhanden werken omvat de nog uit te geven gronden, kade- en terreininrichtingposities. De activering van de grondexploitatiepositie geschiedt in eerste instantie tegen (historische) verkrijgingsprijs en bijkomende kosten. Daarnaast worden de kosten geactiveerd, die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Voor de nog uit te geven grondposities betreffen dit de kosten voor het bouwrijp maken van de gronden, OZB-kosten en overige kosten die direct toerekenbaar zijn aan deze grondexploitatieposities. Bij de grondexploitatiepositie van het Industrial Park worden tevens rentekosten toegerekend die direct gerelateerd zijn aan de aanschaf van de grondpositie. De grondexploitatieposities worden tegen marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Winst nemen op meerjarige grondexploitaties wordt beheerst door het voorzichtigheidsbeginsel. Voorziene verliezen worden al in de jaarrekening opgenomen zodra zij bekend zijn. Bij het meerjarige grondexploitatieproces worden lasten noch baten bedrijfseconomisch toegerekend aan het lastenrealisatiejaar of batenrealisatiejaar, maar via de balans doorgeschoven naar het winstrealisatiejaar. Positieve resultaten, ofwel winsten, worden pas in de jaarrekening verwerkt als zij met voldoende zekerheid vaststaan en dus zijn gerealiseerd. Winsten worden als gerealiseerd beschouwd op het moment dat grondposities daadwerkelijk worden uitgegeven. De winsten worden berekend als verschil tussen de gerealiseerde en nog te realiseren opbrengsten uit gronduitgiften en de reeds gemaakte en de nog verwachte kosten. Voor de nog te realiseren opbrengsten uit gronduitgiften wordt uitgegaan van de geldende marktprijzen. Voor de complexere en langlopende grondexploitaties wordt, vanwege de toepassing van het voorzichtigheidsbeginsel, een risicobuffer van 10% van de totale nog te verwachten opbrengsten aangehouden. Zolang er nog winsten te realiseren zijn, worden er geen tussentijdse verliezen genomen.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vanaf 2010 worden de kasgeldleningen (met een renteswap) verantwoord onder schulden op lange termijn. Hiermee wordt invulling gegeven aan de bepalingen in de Ruddo (Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden) over de wijze waarop rentederivaten in de jaarrekening moeten worden verwerkt en om aansluiting te zoeken bij de opgave van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Verplichting voortvloeiend uit leasing

Het Havenschap kan financiële en operationele leasecontracten afsluiten. Een leaseovereenkomst waarbij de voor- en nadelen verbonden aan het eigendom van het leaseobject geheel of nagenoeg geheel door de lessee worden gedragen, wordt aangemerkt als een financiële lease. Alle andere leaseovereenkomsten worden geclassificeerd als operationele lease. Bij de leaseclassificatie is de economische realiteit van de transactie bepalend en niet zozeer de juridische vorm.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

X. Balans per 31 december 2015 ACTIVA

ACTIVA

		2015		2014
Vaste activa				
I. Materiële vaste activa				
a. Investerings met economisch nut	108.899.671		102.397.866	
b. Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	1.093.445	109.993.116	1.164.371	103.562.237
II Financiële vaste activa				
a. Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	1		0	
a. Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	10.327.365	10.327.366	10.327.365	10.327.365
Wlottende activa				
I. Voorraden				
a. Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	106.683.897	106.683.897	107.285.109	107.285.109
II. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar				
a. Vorderingen op openbare lichamen	14.335		5.663	
b. Overige vorderingen	858.359		2.009.782	
c. Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < 1 jaar	1.717.639	2.590.333	1.581.104	3.596.549
III. Liquide middelen				
a. Kas- en banksaldi	1.708.472	1.708.472	270.898	270.898
IV. Overlopende activa				
a. Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	274.083	274.083	689.849	689.849
		231.577.267		225.732.007

Voor resultaatbestemming

XI. Balans per 31 december 2015 PASSIVA

PASSIVA

		2015		2014
Vaste passiva				
I. Eigen vermogen				
a. Algemene reserve	72.130.536		71.871.276	
b. Bestemmingsreserves	13.103.825		8.911.666	
c. Gerealiseerde resultaat	8.182.495		4.870.416	
		93.416.856		85.653.358
II. Voorzieningen				
a. Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	0		75.000	
b. Egalisatievoorzieningen	11.146.870		11.843.773	
		11.146.870		11.918.773
III. Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer				
a. Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	6.822.900		7.190.502	
b. Kasgeldleningen (in combinatie met renteswaps)	113.700.000		116.200.000	
		120.522.900		123.390.502
Vlottende passiva				
I. Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar				
a. Schulden openbare lichamen	87.289		6.901	
b. Overige schulden	1.620.879		489.065	
		1.708.167		495.966
II. Overlopende passiva				
a. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgende begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	4.737.840		4.243.064	
b. Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	44.633		30.344	
		4.782.473		4.273.408
		231.577.267		225.732.007

Voor resultaatbestemming

Alle bedragen in euro's (€)

XII. Overzicht van baten en lasten 2015

	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Programma Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu en Duurzaamheid			
Opbrengsten	85	96	76
Kosten	-235	-268	-235
Totaal Programma Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu en Duurzaamheid	-151	-172	-159
Programma Infrastructuur en Beheer			
Opbrengsten nat	0	0	0
Opbrengsten droog	2.388	2.265	0
Kosten Beheer nat	-1.405	-2.603	-4.740
Kosten Beheer droog	-3.276	-4.157	-3.276
Totaal Programma Infrastructuur en Beheer	-2.294	-4.496	-8.016
Programma Commerciële exploitatie			
Opbrengsten nat	8.097	8.483	8.099
Opbrengsten droog	6.714	7.076	9.296
Kosten droog	-210	-278	-152
Totaal Programma Commerciële exploitatie	14.601	15.280	17.242
Programma Veiligheid & Havenmeester			
Opbrengsten	494	494	596
Kosten	-1.392	-1.640	-1.479
Totaal Programma Veiligheid & Havenmeester	-899	-1.146	-883
Programma Bedrijfsvoering			
Opbrengsten Bestuur en Advies	0	0	0
Opbrengsten Juridische zaken	1	0	5
Algemene baten	103	0	110
Rente baten	2.436	2.436	2.441
Opbrengsten Communicatie	53	61	49
Opbrengsten Personeel en Organisatie	52	8	0
Opbrengsten Automatisering	0	0	0
Opbrengsten Facilitair	0	0	0
Totaal opbrengsten	2.644	2.505	2.605
Kosten Bestuur en Advies	-454	-466	-293
Kosten Juridische zaken	-88	-134	-120
Kosten Financiën	-109	-116	-100
Algemene lasten	-426	0	712
Rente lasten	-5.846	-5.623	-5.795
Kosten Communicatie	-229	-279	-235
Kosten Personeel en Organisatie	-2.332	-2.291	-2.204
Kosten Automatisering	-722	-456	-712
Kosten Facilitair	-461	-338	-416
Totaal kosten	-10.668	-9.704	-9.164
Totaal Programma Bedrijfsvoering	-8.024	-7.199	-6.559
TOTAAL OPBRENGSTEN	20.420	20.918	20.671
TOTAAL KOSTEN	17.188	18.650	19.045
GEREALISEERDE TOTAALSALDO VAN BATEN EN LASTEN EXCLUSIEF GRONDEXPLOITATIE	3.234	2.268	1.626
Grondexploitaties			
Opbrengsten	12.435	15.660	55
Kosten	-7.304	-4.775	-22.463
Mutaties aan onderhanden werken	-601	-8.494	22.408
GEREALISEERDE TOTAALSALDO VAN BATEN EN LASTEN	4.530	2.391	0
GEREALISEERDE TOTAALSALDO VAN BATEN EN LASTEN VOOR RESERVEMUTATIES	7.764	4.659	1.626
Mutaties in reserves			
Beschikkingen ten laste van reserves	3.319	5.362	456
Toevoeging aan reserves	2.900	2.900	2.788
Totaal Mutaties in reserves	419	2.462	3.244
GEREALISEERD RESULTAAT	8.182	7.121	4.870

(Totaal Resultaat na reservemutaties en voor bestemming)
Alle bedragen x 1.000 euro (€)

XIII. Toelichting op de balans per 31 december 2015

Vaste activa

I Materiële vaste activa

	Materiële vaste activa	Boekwaarde per 1-1-2015	Investerings/ desinvesteringen 2015	Afschrijvingen 2015	Bijdragen van derden direct gerelateerd aan een actief	Afwaarderingen wegens duurzame waarvermin- deringen	Boekwaarde per 31-12-2015
a.	Investerings met economische nut						
	Gronden en terreinen						
	Erfpacht terreinen	75.986.122	7.841.080	0	0	0	83.827.202
	Verhuurde terreinen	4.563.967	0	0	0	0	4.563.967
	Sub-totaal	80.550.090	7.841.080	0	0	0	88.391.170
	Gebouwen						
	Kantoorgebouw	1.728.485	10.838	80.457	0	0	1.658.866
	Sub-totaal	1.728.485	10.838	80.457	0	0	1.658.866
	Grond- weg en waterbouwkundige werken						
	Haveninrichting	18.186.573	0	665.459	0	0	17.521.114
	Terreininrichting	87.444	0	7.494	0	0	59.951
	Stoomleiding	635.847	10.544	24.420	0	0	621.971
	Vaste Activa in ontwikkeling	14.096	0	0	0	0	14.096
	Sub-totaal	18.903.960	10.544	697.372	0	0	18.217.132
	App. Zien & Gezien Worden	783.702	0	322.388	0	0	461.314
	Sub-totaal	783.702	0	322.388	0	0	461.314
	Overige materiële vaste activa						
	Kantoor inventaris en IT	320.524	3.008	246.165	0	0	77.368
	HMCC inrichting & inventaris	10.371	0	2.483	0	0	7.888
	Inrichting havendienst	0	5.985	747	0	0	5.238
	Keuken inrichting & inventaris	6.391	0	0	0	0	6.391
	Archief inventaris	9.136	0	1.105	0	0	8.032
	Kantoor & loods beheer	85.206	0	18.935	0	0	66.272
	Sub-totaal	431.629	8.993	269.434	0	0	171.188
	Totaal Investerings met economische nut	102.397.866	7.871.456	1.369.651	0	0	108.899.671
b.	Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut						
	Grond- weg en waterbouwkundige werken						
	Openbare Infra	1.164.371		70.926	0	0	1.093.445
	Sub-totaal	1.164.371	0	70.926	0	0	1.093.445
	Totaal Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut	1.164.371	0	70.926	0	0	1.093.445
	Totaal Materiële vaste activa	103.562.238	7.871.456	1.440.577	0	0	109.993.116

Alle bedragen in euro's (€)

De materiële vaste activa bestaan uit investeringen met economisch nut en investeringen in openbare ruimte met maatschappelijk nut. De investeringen met economisch nut zijn op het onderdeel gronden en terreinen toegenomen doordat voor € 7.841.000 aan terreinen in erfpacht uitgegeven is. In 2015 was de waarde van verhuurde terreinen € 4.564.000. In de grond- weg en waterbouwkundige werken is project 10 Stoomleiding opgenomen, omdat deze in 2013 in gebruik is genomen. Financieel is dit nog niet afgerond. Onder vaste activa in ontwikkeling is een investering opgenomen die nog niet gereed is. Dit

betreft het project 29 Kade Peute (voorbereidingskrediet). De investeringen in overige materiële vaste activa betreffen kantoorinventaris en IT investeringen hard- en software, de investering inrichting havendienst betreft uitbreiding van sturingpoorten. Investerings in openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn in 2015 niet toegenomen. In hoofdstuk XII Verplichte paragrafen is in de paragraaf Grondbeleid voor de projecten een toelichting terug te vinden. In bijlage 2 Overzicht projecten 2015 zijn de financiële gegevens per project terug te vinden.

II. Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit de financiële waarde van een in eeuwigdurend erfpacht uitgegeven perceel en de 100% deelname van het Havenschap in Beheer Vlasweg 4 Moerdijk BV. In 2015 is voor € 1 het ernstig vervuilde terrein aan de Vlasweg 4 overgedragen aan deze BV. Hiermee is dit terrein buiten de reguliere grondexploitaties van het Havenschap geplaatst.

Vlottende activa

I. Voorraden

Grondexploitaties	Realisatie 2015	Begroting 2015	Vershil 2015	Realisatie 2014
Opbrengsten	7.905	15.660	7.755-	55
Kosten	2.774-	4.775-	2.001	22.463-
Mutaties	601-	8.494-	7.893	22.408
Winstneming	4.530	2.391	2.139	-

Alle bedragen x 1.000 Euro (€)

a. Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

In tegenstelling tot waarmee in de begroting rekening was gehouden, een uitgifte in erfpacht van 100.000 m² met een grondexploitatie opbrengstwaarde van ca. € 15.660.000, hebben in 2015 twee grondtransacties plaatsgevonden. Hierbij is 60.316 m² in erfpacht uitgegeven met een grondexploitatie waarde van ca. € 7.841.000. De overige opbrengsten van ca. € 64.000 bestaan hoofdzakelijk uit de verkoop van overtollig zand gelegen op Industrial Park Moerdijk. In 2015 is voor ca. € 2.774.000 aan kosten gemaakt en geactiveerd. Deze bestaan voornamelijk uit rentekosten Industrial Park (ca. € 2.436.000), OZB (ca. € 220.000), overige kosten (ca. € 29.000), kosten bouwrijp maken Industrial Park (ca. € 86.000) en voormalig Omya-terrein (ca. € 3.000). In de begroting 2015 was rekening gehouden met ca. € 4.775.000 aan kosten, voornamelijk kosten voor het bouwrijp maken van Industrial Park en rentekosten Industrial Park. Alleen aan het Industrial Park wordt rente toegerekend uit voorzichtigheid over de grondwaarde en niet over de totale boekwaarde. In 2015 is voor ca. € 4.209.000 winst uit de grondexploitaties genomen en voor ca. € 321.000 afgewaardeerd op de grondexploitatie. In de begroting was rekening gehouden met een winstneming van ca. € 2.391.000. De methode van winst nemen uit de grondexploitaties wordt toegelicht in hoofdstuk IX Waarderingsgrondslagen en Resultaatbepaling.

Grondexploitaties	Realisatie t/m 2015	Realisatie t/m 2014
Opbrengsten cum	41.229	33.324
Kosten cum	121.126-	118.352-
Winstnemingen cum	26.787-	22.257-
Eindsaldo 31-12	106.684-	107.285-

Alle bedragen x 1.000 Euro (€)

Uit de nog lopende grondexploitaties is tot en met 2015 voor ca. € 41.229.000 grond uitgegeven, voor ca. € 121.126.000 geïnvesteerd en voor ca. € -26.787.000 winst genomen. Hiermee komt de boekwaarde per 31 december 2015 uit op ca. € 106.684.000.

Grondexploitaties	Na 2015	Na 2014
Nog uit te geven	198.533	206.411
Boekwaarde per 31-12	106.684-	107.285-
Nog te investeren	53.751-	54.354-
Nog te realiseren winst	38.098	44.772

Alle bedragen x 1.000 Euro (€)

Eind 2015 kan nog ca. 133.18.38 hectare uitgegeven worden. De opbrengstwaarde van deze hectares en overige opbrengsten wordt geraamd op ca. € 198.533.000. Hierbij zijn, met uitzondering van de teruggenomen terreinen, kade en terreininrichting, de hectare gewaardeerd tegen de interne bepaalde richtuitgifteprijsen voor 2016, gebaseerd op een extern grondprijadvies. De teruggenomen terreinen, kade en terreininrichting zijn gewaardeerd tegen de boekwaarde. De boekwaarde per 31 december 2015 bedraagt ca. € 106.684.000 en nog te investeren bedragen ca. € 53.751.000. De nog te investeren bedragen bestaan met name uit bouwrijpmaakkosten Industrial Park (ca. € 16.226.00), rentekosten Industrial Park (ca. € 33.234.000), OZB (ca. € 2.759.000), overige kosten (ca. € 1.532.000). Nog te investeren is afgenomen met ca. € 603.000, met name doordat de raming voor rentekosten Industrial Park naar beneden is bijgesteld. Omdat de verwachte opbrengstwaarde, gebaseerd op een extern grondprijadvies, ruim boven de verwachte kosten uitkomt, zijn de reeds geïnvesteerde kosten als boekwaarde geactiveerd.

II. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

a. Vorderingen op openbare lichamen

De post vorderingen op openbare lichamen bedraagt € 14.335.

b. Overige vorderingen

De post overige vorderingen bestaat voor € 879.242 uit openstaande debiteuren, voornamelijk binnenhavengelden, spoorweggebruik, rioolheffingen. Hiertegenover staat een voorziening van € 20.883 ter dekking voor mogelijke oninbare vorderingen.

c. Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < 1 jaar

Het Havenschap valt onder het regime van "Verplicht Schatkistbankieren".

In 2015 hebben de bedragen op kwartaalbasis bij het schatkistbankieren de drempel niet overschreden. Het bedrag aan uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < 1 jaar was per ultimo 2015 € 1.717.639. Het Havenschap voldoet daarmee aan de norm.

Berekening benutting drempelbedrag Schatkistbankieren 2015	kw 1	kw 2	kw 3	kw 4
Berekening drempelbedrag				
Begrotingstotaal verslagjaar	18.650	18.650	18.650	18.650
Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	18.650	18.650	18.650	18.650
Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	0	0	0	0
Drempelbedrag 0,002% van € 500 miljoen met een minimum van € 250.000	250	250	250	250
Drempelbedrag	250	250	250	250
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	238	191	247	224
Ruimte onder het drempelbedrag	12	59	3	26
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen				
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	21.402	17.337	22.768	20.563
Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	238	191	247	224

Alle bedragen X 1.000 euro (€)

III. Liquide middelen

a. Kas en banksaldi

Dit betreft het totaal aan bank- en kassaldo. Liquide middelen staan ter vrije beschikking.

IV Overlopende activa

De overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van de volgende begrotingsjaren komen bestaan uit:

	2015	2014
• Nog te ontvangen	+ € 94.250	+ € 0
• Nog te factureren debiteuren	+ € 72.348	+ € 0
• Nog te ontvangen opbrengsten stamspoorlijn	+ € 55.598	+ € 98.429
• Nog te ontvangen opbrengsten bannermasten	+ € 29.750	+ € 29.208
• Nog te ontvangen afrekening zeehavengelden Rotterdam	+ € 13.875	+ € 245.504
• Kostprijs nog te verrekenen schades	+ € 3.845	+ € 193.800
• Kruisposten bank-kas	+ € 3.746	- € 390
• Waarborgsom TPG post frankeermachine	+ € 672	+ € 672
• Nog te ontvangen havengeldgaranties	+ € 0	+ € 22.723
• Nog te ontvangen BTW november en december	+ € 0	+ € 84.847
• Nog te verrekenen kosten sonderingen	+ € 0	+ € 15.056
Totaal	€ 274.083	€ 689.849

Vaste passiva

I. Eigen vermogen

	Algemene reserve	Bestemmings reserve	Gerealiseerde resultaat	Totaal
Saldo 01-01-2015	71.871.276	8.911.666	0	80.782.943
Toevoegingen winst 2014	3.521.712	1.348.704	0	4.870.416
Toevoegingen	0	2.900.004	0	2.900.004
Onttrekkingen	3.262.452	56.549	0	3.319.001
Gerealiseerde resultaat	0	0	8.182.495	8.182.495
Saldo 31-12-2015	72.130.536	13.103.825	8.182.495	93.416.856

Alle bedragen in euro's (€)

a. Algemene reserve

Algemene reserve	2015	2014
Saldo 01-01	71.871.276	68.179.176
Toevoegingen winst voorgaand jaar	3.521.712	4.054.556
Toevoegingen	0	0
Onttrekkingen	3.262.452	362.455
Saldo 31-12	72.130.536	71.871.276

Alle bedragen in euro's (€)

De toevoeging van € 3.521.712 volgt uit de winstbestemming over 2014. De onttrekkingen van € 3.262.452 bestaan uit € 362.448 aan afschrijvingen en rentekosten van het project Zien en gezien worden Fase 3 over 2015 en een toevoeging van € 2.900.004 aan de reserve ontwikkelingen en ten laste van de algemene reserve conform de begroting 2015.

b. Bestemmingsreserve

Bestemmingsreserve	Boekwaarde 2014	Toevoegingen winst voorgaand	Toevoegingen	Onttrekkingen	Boekwaarde 2015
Reserve ontwikkelingen	8.824.029	1.300.000	2.900.004	44.549	12.979.484
Vitaliteitsregeling	87.637	48.704	0	12.000	124.341
	8.911.666	1.348.704	2.900.004	56.549	13.103.825

Alle bedragen in euro's (€)

Reserve ontwikkeling

De toevoeging van € 1.300.000 volgt uit de winstbestemming over 2014. In 2015 is € 44.459 via de resultaatbestemming onttrokken aan deze reserve en is conform de begroting 2015 € 2.900.004 toegevoegd aan deze reserve. Uit de bestemmingsreserve worden met name kosten betaald als gevolg van de aanwezigheid van het haven- en industrieterrein. Het gaat hierbij onder andere om de kosten die verband houden met een te hoge geluidsbelasting op de woningen Roode Vaart e.o. In 2015 zijn hiertoe geen woningen aangekocht, waarmee het totaal nog aan te kopen woningen op twee blijft staan. Ook zal in 2030 een eventueel tekort op het financiële resultaat van de waarborgregeling uit de reserve ontwikkelingen betaald worden. De waarborgregeling geeft een garantie op het waardebehoud en de verkoopbaarheid van woningen voor particuliere woningeigenaren in de kern Moerdijk. De uitvoering van de regeling ligt bij de gemeente Moerdijk. Op basis van het basecasescenario van deze waarborgregeling en de andere nog te maken kosten voor aankoop woningen Roode Vaart, groenomlijsting, verbeteren

spoorveiligheid en een deel van de plan studiekosten spoor, worden de nog te maken kosten inclusief een post afronding geraamd op ca. € 15.100.000.

Nog uit te geven ten laste van reserve ontwikkelingen	
Waarborgregeling kern Moerdijk Base Case	9.500.000,00
Aankoopsom 2 woningen Roodevaart en overige kst	1.393.136,80
Groenomlijsting	1.200.000,00
Verbeteren spoorveiligheid	1.200.000,00
Planstudie spoor	1.300.000,00
Aanpassingen wachtvoorzieningen	500.000,00
Afronding	6.863,20
Totaal	15.100.000,00

Alle bedragen in euro's (€)

Vitaliteitsregeling

Met de Havenschap Vitaliteitsregeling wil het Havenschap een bijdrage leveren aan de kwaliteit en vitaliteit van de lokale en regionale samenleving. Daarnaast geeft de regeling het Havenschap de kans om de betrokkenheid met de lokale initiatieven te vergroten. Jaarlijks wordt 1% van de winst uit de reguliere exploitatie toegevoegd aan de vitaliteitsregeling. De toevoeging van € 48.704 volgt uit winstbestemming 2014. De onttrekkingen waren voor twee lokale initiatieven.

b. Gerealiseerd resultaat

Het gerealiseerde resultaat na bestemming over 2014 van € 4.870.416 is conform het door de Raad van Bestuur genomen besluit afgewikkeld en toegevoegd aan de algemene reserve en de bestemmingsreserve.

Het exploitatiesaldo voor verwerking reservemutaties bedraagt over 2015 € 7.763.498 positief.

Van de kosten 2015 is bij bestemming van het resultaat € 3.262.452 ten laste van de algemene reserve, € 44.549 ten laste van de reserve ontwikkeling en € 12.000 ten laste van de vitaliteitsregeling gebracht. In 2015 is conform de begroting 2015 € 2.900.004 aan de reserve ontwikkelingen toegevoegd. Dit omdat het rechtstreeks storten en onttrekken aan reserves van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten) niet is toegestaan. Storting en onttrekkingen dienen via de baten en lasten te lopen en bij de winstbestemming c.q. verliesbestemming ten gunste of ten laste van de reserve te worden gebracht.

Het exploitatiesaldo na verwerking reservemutaties bedraagt over 2015 € 8.182.495 positief, met de volgende onderverdeling:

Exploitatieresultaat	2015	2014
Reguliere exploitatie	3.652.551	4.870.416
Grondexploitaties	4.529.944	0
Totaal	8.182.495	4.870.416

Alle bedragen in euro's (€)

II. Voorzieningen

	Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	Egalisatievoorzieningen	Totaal
Saldo 01-01-2015	75.000	11.843.773	11.918.773
Dotatie		2.030.988	2.030.988
Onttrekkingen		2.693.525	2.693.525
Ten gunste van de nog te verrekenen schade vrijgevallen bedragen	75.000	0	75.000
Ten gunste van de rekening van baten en lasten vrijgevallen bedragen	0	34.366	34.366
Saldo 31-12-2015	0	11.146.870	11.146.870

a. Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's

Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	2015	2014
Saldo 01-01	75.000	95.000
Dotatie		
Onttrekkingen		
Ten gunste van de betreffende schade vrijgevallen bedragen	75.000	20.000
Saldo 31-12	0	75.000

Alle bedragen in euro's (€)

Met deze voorziening werd een deel van de reeds gemaakte herstelkosten voor een aangelegde terreininrichting voorzien, maar is in 2015 vrijgevallen ten gunste van de betreffende schade.

b. Egalisatievoorzieningen

Egalisatievoorzieningen	Boekwaarde 31-12-2014	Dotaties	Onttrekkingen	Ten gunste van de rekening van baten en lasten vrijgevallen bedragen	Boekwaarde 31-12-2015
Voorziening infradroog	1.520.571	714.996	516.016	0	1.719.551
Voorziening riolering	4.533.034	972.996	245.489	0	5.260.541
Voorziening infra nat	2.367.560	342.996	57.132	0	2.653.424
Voorziening baggeren	3.388.243	0	1.874.888	0	1.513.355
Voorziening egalisatie rioolheffing	34.366	0	0	34.366	0
	11.843.773	2.030.988	2.693.526	34.366	11.146.870

Alle bedragen in euro's (€)

De dotaties zijn gebaseerd op de meerjarenonderhoudsbegrotingen. Hierin wordt uitgegaan van egalisatie over 20 jaar waarbij de basis voor de jaarlijkse dotatie een detailraming is voor de eerste 4 tot 5 jaar en voor de overige jaren de instandhoudingskosten worden gebruikt.

Voorziening infra droog

Met de voorziening infra droog worden de kosten voor groot onderhoud geëgaliseerd. Volgens de begroting zou in 2015 € 354.000 aan deze voorziening worden onttrokken. De onttrekking van € 516.016 bestaat onder andere uit de kosten voor de vervanging van de bomen aan de Orionweg, ontwerp, uitwerking plan van aanpak en voorbereiding van het project renovatie Middenweg/Orionweg, herstellen van de verharding van delen van de Zuidelijke Randweg, herinrichting, opstellen en onderzoeken van een wegenstructuurvisie 2030, aanpassingen aan de watergangen Tradepark en Middengebied, het aanleggen van een calamiteitenweg/dijkovergang tussen de Westelijke Randweg en de Vogelbuurt en het herstellen van spoorwegovergang Orionweg (tijdelijke maatregel). Op basis van het reguliere

beheerproces en de verwachte projecten voor de komende jaren zijn structurele aanpassingen in de dotatie van deze voorziening niet aan de orde.

Voorziening riolering

Met de voorziening riolering worden de kosten voor groot onderhoud en vervanging van de riolering geëgaliseerd. Volgens de begroting zou in 2015 € 456.000 aan deze voorziening worden onttrokken. De onttrekking van € 245.489 bestaat onder andere uit kosten voor advies en voorbereidingen voor 2016, ontwerp, uitwerking plan van aanpak en voorbereiding van het project ombouw gemaal G en voorbereiding en maatregel bepalen voor Groot onderhoud Riolering 2016. Op basis van het reguliere beheerproces en de verwachte projecten voor de komende jaren zijn structurele aanpassingen in de dotatie van deze voorziening, anders dan in het reguliere begrotingsproces naar voren komen, niet aan de orde.

Voorziening infra nat

Met deze voorziening worden de kosten voor groot onderhoud aan onder andere waterwegen, kademuren en glooiingen, meerpalen en steigers, water in- en uitlaten en vaarwegaanduiding in en rondom de havens van het haven- en industrieterrein geëgaliseerd. Volgens de begroting zou in 2015 € 181.000 aan deze voorziening worden onttrokken om het achterstallig onderhoud in te lopen. De onttrekking van € 57.132 bestaat onder andere uit kosten voor advies en deels voorbereidingen voor 2016 en onderhoud kadeverharding. Op basis van het reguliere beheerproces en de verwachte projecten voor de komende jaren zijn structurele aanpassingen in de dotatie van deze voorziening, anders dan in het reguliere begrotingsproces naar voren komen, niet aan de orde.

Voorziening baggeren

Met deze voorziening worden kosten voor baggeren geëgaliseerd. In 2014 is een meerjarenperspectief baggeren opgesteld. Momenteel worden uit de voorziening achterstallige baggerwerkzaamheden gedekt. Vanaf 2016 zal jaarlijks een bedrag worden gedoteerd om de structurele onderhoudslasten te egaliseren. De onttrekking van € 1.874.888 bestaat onder andere uit baggerwerkzaamheden in de Westelijke en Centrale Insteekhaven en de verbinding tussen de Noordelijke Insteekhaven en de vaargeul Hollandsch Diep. Op basis van het reguliere beheerproces en de verwachte projecten voor de komende jaren zijn structurele aanpassingen in de dotatie van deze voorziening, anders dan in het reguliere begrotingsproces naar voren komen, niet aan de orde.

Voorziening egalisatie rioolheffing

Deze voorziening is in 2015 vrijgevallen ten gunste van de baten en lasten

III. Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

a. Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen

De restant schuld op de afgesloten annuïteitenleningen bij de BNG (Bank Nederlandse Gemeenten) per ultimo 2015 bedraagt € 6.822.900. De totale rentelast van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar bedraagt € 305.496. Hiervan heeft € 314.888 betrekking op 2015. In 2016 zal € 376.437 worden

afgelost. In hoofdstuk VII Verplichte paragrafen, paragraaf Financiering en treasury is het overzicht Langlopende geldleningen opgenomen.

b. Kasgeldleningen (in combinatie met renteswaps)

Vanaf 2010 worden de kasgeldleningen verantwoord onder schulden op lange termijn, waarmee invulling wordt gegeven aan de bepalingen in de Ruddo over de wijze waarop rentederivaten in de jaarrekening moeten worden verwerkt en om aansluiting te zoeken bij de opgave van de kasgeldlimiet en renterisiconorm. Per 31 december 2015 is in totaal € 113.700.000 opgenomen als kasgeldleningen, afgedekt met drie renteswaps voor een totaal bedrag van € 126.250.000. Deze kasgeldleningen zijn onderverdeeld in Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden voor een bedrag van € 23.700.000 en in overige kasgeldleningen voor een bedrag ad. € 90.000.000. Zie onderstaand overzicht.

Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	Ingangsdatum	Einddatum	Rentepercentage	Hoofdsom
Provincie Limburg	17-12-14	17-03-15	0,150%	25.000.000 *
Gemeente Berkelland	17-12-14	17-03-15	0,150%	10.000.000 *
Gemeente Berkelland	20-07-15	20-10-15	0,065%	10.000.000
Provincie Noord Brabant	17-12-15	20-01-16	0,020%	23.700.000 **
Totaal				23.700.000

Overige kasgeldleningen	Ingangsdatum	Einddatum	Rentepercentage	Hoofdsom
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	17-12-14	19-01-15	0,500%	56.200.000 *
Aegon Custody B.V.	17-12-15	19-01-15	0,090%	15.000.000 *
Aegon Custody B.V.	17-12-15	19-01-15	0,090%	10.000.000 *
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	19-01-15	19-02-15	0,500%	55.500.000
Aegon Custody B.V.	19-01-15	20-04-15	0,090%	15.000.000
Aegon Custody B.V.	19-01-15	20-04-15	0,090%	10.000.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	19-02-15	19-03-15	0,150%	30.500.000
Menzis Zorgverzekeraar	19-02-15	19-03-15	0,030%	25.000.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	19-03-15	20-04-15	0,200%	30.800.000
Syntus Achmea Geldmarkt Fonds	17-03-15	17-06-15	0,040%	35.000.000
Syntus Achmea Geldmarkt Fonds	17-03-15	17-06-15	0,040%	15.000.000
Menzis Zorgverzekeraar	19-03-15	20-04-15	0,030%	10.000.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	20-04-15	20-05-15	0,190%	29.700.000
Menzis Zorgverzekeraar	20-04-15	22-06-15	0,030%	10.000.000
Aegon Custody B.V.	20-04-15	20-07-15	0,060%	15.000.000
Aegon Custody B.V.	20-04-15	20-07-15	0,060%	10.000.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	20-05-15	22-06-15	0,160%	28.000.000
Syntus Achmea Geldmarkt Fonds	17-06-15	22-09-15	0,030%	50.000.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	22-06-15	20-07-15	0,140%	28.500.000
Menzis Zorgverzekeraar	22-06-15	22-09-15	0,030%	10.000.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	20-07-15	20-08-15	0,120%	18.600.000
Aegon Custody B.V.	20-07-15	20-10-15	0,040%	10.000.000
Aegon Custody B.V.	20-07-15	20-10-15	0,040%	15.000.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	20-08-15	22-09-15	0,140%	15.700.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	22-09-15	20-10-15	0,100%	18.500.000
Syntus Achmea Geldmarkt Fonds	22-09-15	23-11-15	0,030%	50.000.000
Menzis Zorgverzekeraar	22-09-15	23-11-15	0,030%	10.000.000
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	20-10-15	23-11-15	0,090%	12.600.000
Menzis Zorgverzekeraar	20-10-15	20-01-16	0,040%	15.000.000 **
Aegon Custody B.V.	20-10-15	20-01-16	0,040%	15.000.000 **
Aegon Custody B.V.	20-10-15	20-01-16	0,040%	10.000.000 **
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	23-11-15	17-12-15	0,070%	11.900.000
Menzis Zorgverzekeraar	23-11-15	17-12-15	0,030%	10.000.000
Syntus Achmea Geldmarkt Fonds	23-11-15	20-01-16	0,150%	50.000.000 **
Totaal				90.000.000

Alle bedragen in euro's (€)

Rentepercentages incl. provisie

* Begindatum kasgeldlening 2014

** Einddatum kasgeldlening 2016

Zie ook hoofdstuk VII Verplichte paragrafen, paragraaf Financiering en treasury.

Vlottende passiva

I. Netto-vlottende schulden, met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

a. Schulden openbare lichamen

De post schulden openbare lichamen bedraagt € 87.289.

b. Overige schulden

De post overige schulden ad. € 1.620.879 bestaat onder meer uit nog te betalen termijnen aan aannemers.

II. Overlopende passiva

a. Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgende begrotingsjaar tot betaling komen bestaan uit:

	2015	2014
• Vooruit gefactureerde debiteuren	+ € 0	+ € 1.998.480
• Nog te betalen rente	+ € 1.078.905	+ € 1.079.226
• Te vereffenen rente	+ € 161.633	+ € 186.500
• Negatieve marktwaarde overhedge	+ € 395.300	+ € 306.614
• Nog te betalen loonbelasting	+ € 95.733	+ € 84.267
• Nog te betalen administratiekosten zeehavengeld	+ € 19.453	+ € 16.309
• Nog te betalen	+ € 1.806.229	+ € 571.668
• Nog te betalen BTW	+ € 1.180.587	+ € 0
Totaal	€ 4.737.840	€ 4.243.064

b. Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van het volgende begrotingsjaar komen, bestaan uit vooruit ontvangen bedragen van € 44.633.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende financiële verplichtingen

Vanaf 14 oktober 2015 worden vijf kopieermachines en een scanner geleased met een totale waarde van € 36.861 met een looptijd van 5 jaar. Daarnaast wordt het wagenpark geleased. De totale aanschafwaarde bedraagt per 31 december 2015 € 362.807. Verder zijn er meerjarige contracten afgesloten voor o.a. stabiel beheer, een leasecontract voor apparatuur 'Zien & Gezien worden' fase I en II, een onderhoudscontract voor beveiligingsapparatuur en een overeenkomst met een beveiligingsbedrijf. De totale waarde van reeds aangegane verplichtingen bedraagt ca. € 4.385.000.

Financiële derivaten

De Raad van Bestuur heeft op 10 december 2007 besloten om toekomstig te ontwikkelen projecten niet meer per project maar op balansniveau te financieren en te financieren met een variabele lening in combinatie met renteswaps. Een renteswap zet de rentetypische looptijd van variabel om naar vast. Hiermee wordt het risico op rentestijgingen afgedekt. In onderstaande tabel zijn de details van de drie afgesloten renteswaps terug te vinden.

Renteswaps	Ingangsdatum	Einddatum	Percentage	Hoofdsom
Rabobank	26-07-2007	01-07-2022	4,8500	26.250.000
Rabobank	15-11-2008	01-10-2029	4,3600	50.000.000
Deutsche Bank	16-02-2009	01-10-2023	3,6875	50.000.000
Totaal				126.250.000

Alle bedragen in euro's (€)

De marktwaarde van deze drie renteswaps bedraagt per 31 december 2015 € 36.032.343 negatief (per 31 december 2014 bedroeg dit € 41.233.350 negatief). De afname is onder meer het gevolg van het feit dat de einddata van de swaps een jaar dichterbij zijn gekomen. Zowel de Rabobank¹ als het Havenschap hebben bij de renteswap met ingangsdatum 26 juli 2007 het recht om de transactie tien jaar na de transactiedatum te beëindigen (26 juli 2017). Verder zou de Rabobank aanvullende zekerheden mogen vragen op het moment dat de negatieve marktwaarde (€ 29.738.008) van de swaps bij de Rabobank het afgesproken bedrag (€ 40.000.000) overschrijden. De Rabobank kan op zo'n moment ook het afgesproken bedrag verhogen. Zowel de Deutsche Bank² als het Havenschap mogen vanaf 2019 tot en met 2023 jaarlijks de renteswap ontbinden. Er is geen enkele aanleiding om te verwachten dat de Rabobank of Deutsche Bank gebruik zullen maken van het recht tot ontbinden. De overhedegesituatie (meer renteswaps dan financiering) per 31 december 2015 bedraagt € 12.550.000. Omdat de overhedegesituatie zich naar verwachting vanaf 1 januari 2018 niet meer voordoet, vanwege terugkoop van het terrein aan de Oostelijke Randweg te Moerdijk in maart 2016 en de extra benodigde financiering voor op termijn verwachte realisatie van het LPM, is voor het ineffectieve deel van de hedge tot 1 januari 2018 een voorziening van € 395.300 getroffen.

	2015	2014
Renteswaps in een hedgerelatie	126.250.000	126.250.000
Effectieve deel van de hedgerelatie	113.700.000	116.200.000
Ineffectieve deel van de hedgerelatie	12.550.000	10.050.000
Verwerkte ineffectiviteit	395.300	306.644
Reële waarde renteswaps per 31-12	-36.032.343	-41.233.350

Alle bedragen in euro's (€)

Ontwikkeling Logistiek Park Moerdijk

Afgelopen jaar stelde Provinciale Staten het Provinciaal Inpassingsplan voor het LPM vast en behandelde de Raad van State het plan. Inmiddels weten we dat de Raad van State het plan heeft vernietigd op grond van een omissie in de crisis- en herstelwet. Het is op dit moment nog onduidelijk hoe lang het duurt voordat het plan opnieuw ter behandeling aangeboden kan worden aan de Raad van State.

¹ De Rabobank heeft een Aa2 rating van Moody's, A + rating van Standard & Poor's, AA - rating van Fitch en AA rating van DBRS.

² De Deutsche Bank heeft een A2 rating van Moody's, BBB + rating van Standard & Poor's, A - rating van Fitch en A rating van DBRS.

XIV. Toelichting op het overzicht van baten en lasten 2015

A. Programma Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu & Duurzaamheid

Dit programma heeft per saldo € 21.000 minder gekost dan begroot.

- € 11.000 Minder opbrengsten met name door:

- Minder bijdragen van derden in het kader van Duurzame Verbindingen Moerdijk (DVM).

+ € 32.000 Minder kosten met name door:

- Minder advieskosten in het kader van Duurzame Verbindingen Moerdijk (DVM).
- Minder advieskosten.

B. Programma Infrastructuur en Beheer

Dit programma heeft per saldo € 2.201.000 minder gekost dan begroot.

+ € 123.000 Meer opbrengsten droog met name door:

- Meer rioolheffing dan begroot. Niet alleen door meer rioolheffing over 2015 (€ 35.487), maar ook doordat een deel van de rioolheffing over 2014 pas in 2015 meegenomen is (€ 53.147) en als gevolg van de vrijval van de voorziening egalisatie rioolheffing (€ 34.366).
- Meer vergunningsrechten dan begroot.
- Minder spooropbrengsten door de terugname van een terminal in 2014.

Zie ook tabel Opbrengsten droog hieronder.

Opbrengsten droog Infrastructuur en Beheer	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Vergunningrechten	510.944	496.292	557.743
Huuropbrengst stoomleiding	59.021	59.012	58.074
Spoorlijngebruik	470.479	498.839	437.586
Bijdrage riolering	6.788	7.487	7.086
Rioolheffing	1.339.419	1.203.076	1.164.569
Overige huuropbrengsten	21	0	0
Overige opbrengsten	862	0	0
Totaal	2.387.534	2.264.706	2.225.058

Alle bedragen in euro's (€)

+ € 1.198.000 Minder kosten beheer nat, met name door:

- Geen baggerkosten, omdat deze vanaf 2015 ten laste van de voorziening baggeren komen.
- Minder afschrijvingskosten door terugname van een terminal in 2014.

- Meer uitvoering-, beheer- en advieskosten dan begroot.
- Meer onroerendzaakbelasting dan begroot door terugname van een terminal in 2014, waarbij afgesproken is dat kosten ten laste van de reguliere exploitatie komen.

+ € 881.000 Minder kosten beheer droog, met name door:

- Minder kosten die uiteindelijk ten laste komen van de reserve ontwikkelingen doordat een aankoop van een woning niet heeft plaatsgevonden, geen wachtvoorziening voor de binnenvaart is gerealiseerd, geen kosten gemaakt zijn voor de begrote aanvullende groenvoorziening industrieterrein en voor akoestische maatregelen.
- Meer uitvoering-, beheer- en advieskosten.

C. Programma Commerciële exploitatie

Dit programma heeft per saldo € 680.000 minder opgebracht dan begroot.

- € 386.000 Minder opbrengsten nat, met name door:

- Minder havengeld binnenvaart door een stop van de fabriek van Shell en een stop bij Martens en Van Oord.
- Minder havengeldgaranties.
- Meer zeehavengeld, als gevolg van een toename van de overslag door met name meer shortsea op Engeland.
- Minder kadegeld door terugname van een terminal in 2014.
- Minder vergunningsrechten, doordat een vergunning niet overgenomen is door de twee partijen die een perceel aan het water hebben gekocht.
- Minder erfpacht door terugname van een terminal in 2014.
- Meer verhuuropbrengsten door een hogere prijsindex bij een herziening.

Zie ook tabel Opbrengsten nat hieronder.

Opbrengsten nat	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Zeehavengeld	3.101.778	3.066.888	2.946.409
Zeehavengeld garanties	93.466	112.765	88.634
Totaal zeehavengeld	3.195.244	3.179.653	3.035.043
Havengeld binnenvaart	1.227.105	1.404.309	1.256.341
Totaal havengeld binnenvaart	1.227.105	1.404.309	1.256.341
Totaal havengeld	4.422.350	4.583.962	4.291.384
Kadegeld	1.460.690	1.545.841	1.490.889
Vergunningrechten	218.480	239.602	241.013
Erfpacht opbrengsten kades en terrein	1.074.149	1.274.098	1.198.711
Verhuur opbrengsten kades en terrein	921.180	839.392	876.555
Overige opbrengsten	0	0	0
Totaal	8.096.848	8.482.895	8.098.552

Alle bedragen in euro's (€)

- € 362.000 Minder opbrengsten droog, met name door:

- Minder opbrengsten erfpacht industrieterrein met name door de terugname van een terrein in 2014.
- Meer opbrengsten huur, overige huur en overige opbrengsten.

Zie ook tabel Opbrengsten droog hieronder.

Opbrengsten droog commerciële exploitatie	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Opbrengst erfpacht industrieterrein	6.608.480	7.030.299	6.949.603
Opbrengst verhuur industrieterrein	61.150	45.307	96.638
Overige huuropbrengsten	19.266	0	19.266
Overige opbrengsten	25.000	0	5.089
Totaal	6.713.896	7.075.606	7.070.596

Alle bedragen in euro's (€)

+ € 68.000 Minder kosten droog door:

- Minder afschrijvingskosten door terugname van een terminal in 2014.
- Meer commerciële advieskosten en onderzoekskosten, zoals het doorrekenen van businesscases en opstellen van een acquisitieplan.

D. Programma Veiligheid & Havenmeester

Dit programma heeft per saldo € 247.000 minder gekost dan begroot.

+ € 247.000 Minder kosten, met name door:

- Minder kosten brandweezorg, omdat de SBM (Stichting Brandweezorg Moerdijk) meer eigen inkomsten heeft.
- Minder afschrijvingskosten, omdat de voorgenomen investeringen uitgesteld zijn tot na de vaststelling van de visie op veiligheid en beveiliging.
- Minder onderhoudskosten, advieskosten en overige kosten.

E. Programma Bedrijfsvoering

Dit programma heeft per saldo € 825.000 meer gekost dan begroot.

+ € 1.000 Meer opbrengsten juridische zaken door:

- Incidentele opbrengsten die niet begroot waren.

+ € 103.000 Meer algemene baten door:

- Een opgelegde boete voor het niet tijdig voldoen aan de bouwplicht.

Zie ook tabel Algemene baten en rentebaten.

- € 8.000 Minder opbrengsten communicatie door:

- Minder inkomsten van reclame- en bannermasten.

+ € 44.000 Meer opbrengsten personeel en organisatie door:

		Bijdragen door onze deelnemers in het kader van werkzaamheden voor het Uitvoeringsprogramma Havenstrategie 2030.
+ €	12.000	Minder kosten bestuur en advies door: Minder advieskosten voor de businesscase Havenstrategie Moerdijk 2030.
+ €	46.000	Minder kosten juridische zaken, met name door: - Het niet starten van een onteigeningsprocedure. - Minder gerechtelijke procedure. - Minder verhaalbare schadegevallen.
+ €	7.000	Minder kosten financiën door: Minder accountantskosten, met name in het kader van governancetraject (deze zijn ten laste gebracht van bestuur en advies).
- €	426.000	Meer algemene lasten door: - Een tweetal getroffen schikkingen. De eerste schikking betrof een vordering van de curator van een rederij inzake zeehavengeld. De tweede schikking betrof een vordering van een containerterminal als gevolg van de verkoop van haar erfpachtrecht aan een derden. - Een toename van de voorziening dubieuze debiteuren. Zie ook tabel Algemene lasten en rentelasten.
- €	223.000	Meer rentelasten doordat: De financieringskosten hoger zijn, onder andere door toename van de voorziening negatieve marktwaarde overhedge (€ 88.686), ondanks dat de financieringsbehoefte lager is uitgevallen. Zie ook tabel Algemene lasten en rentelasten.
+ €	50.000	Minder kosten communicatie, met name door: Minder uitgaven aan social media, beurs- en bijeenkomsten en relatiegeschenken.
- €	41.000	Meer kosten personeel en organisatie, met name door: - Meer inhuur van uitzendkrachten. - Meer kosten voor opleidingen.

WNT opgave

Funcie	Voorzitters-clausule van toepassing	Naam	Ingangsdatum	Einddatum	Omslag/dienstverband	Beloning/Vacatie	Belastbare vaste en variabele onkostenvergoedingen	Voorzieningen beloning betaalbaar op termijn	Uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband	Motivatie overschrijding van de norm
Directeur/Secretaris Raad van Bestuur	N	F.J. van den Oever	07-03-2011		40 uur	€ 141.356	NM	€ 11.709	NM	NM
Voorzitter Raad van Bestuur	J	Y.C.M.G. de Boer*	15-10-2010	02-06-2015	NM	€ 681	NM	NM	NM	NM
Voorzitter Raad van Bestuur	J	L.W.L. Pauli*	02-06-2015		NM	€ 681	NM	NM	NM	NM
Vice-voorzitter van Raad van Bestuur	N	T. Zwiers*	08-05-2014		NM	€ 1.361	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	F. Fakkens*	19-04-2010		NM	€ 681	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	L. Schreuders	27-03-2014		NM	€ 681	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	ing. R.A.C. van Haugten*	11-12-2009	02-06-2015	NM	€ 340	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	H.J.A. van Merlinoer*	02-06-2015		NM	€ 340	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	C.M. Peters-van de Weijgaert	08-05-2014		NM	€ 681	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	ing. A.T. van Lopik*	20-04-2007	22-05-2015	NM	€ 170	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	H.J.P.E. Koozeets*	22-05-2015		NM	€ 340	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	R.J.J.M. Wagemakers*	31-10-2011	22-05-2015	NM	€ 170	NM	NM	NM	NM
Lid van Raad van Bestuur	N	M.C. van der Wel*	22-05-2015		NM	€ 340	NM	NM	NM	NM

* betaald aan provincie of gemeente

- € 266.000 Meer kosten automatisering door:

- Meer inhuurkosten voor adviseurs in het kader van project "af ronding fundament" en in het kader van creëren van een DMS (Document Management Systeem) in SharePoint.

- € 123.000 Meer kosten facilitair door:

- De inhuur van begeleiding om te komen tot structureel facilitair beheer.

Algemene baten en rentebaten	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Rente opbrengst R/C banken	24	0	22
Rente geactiveerd op grondexploitaties	2.436.084	2.436.084	2.436.084
Rente opbrengst overige	16	0	4.690
Algemene baten	102.756	0	110.078
Totaal	2.538.880	2.436.084	2.550.874

Alle bedragen in euro's (€)

Algemene lasten en rentelasten	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Rentekosten vaste geldleningen	305.496	305.495	321.893
Rentekosten kasgeldleningen en rentederivaten	5.221.920	5.317.783	5.472.831
Algemene lasten	-426.179	0	-711.888
Totaal	5.101.237	5.623.278	5.082.836

Alle bedragen in euro's (€)

F. Grondexploitatie

In 2015 is een resultaat uit de grondexploitatie van € 4.529.943 gerealiseerd.

- Voor een toelichting hierop wordt verwezen naar het onderdeel Vlottende Activa I. Voorraden a. Grondexploitaties van hoofdstuk XIII Toelichting op de Balans per 31 december 2015.

G. Mutaties in reserves

- € 2.055.000 Minder ten laste van de reserves gebracht, omdat:

- Baggerkosten vanaf 2015 ten laste komen van de voorziening baggeren en niet meer van ten laste van de reserve.
- Minder ten laste van de reserve ontwikkeling is gebracht.

+ € 12.000 Meer ten laste van reserves is gebracht, omdat:

- In de begroting was geen rekening gehouden was met onttrekkingen uit de eerder gevormde reserve Vitaliteitsregeling.

H. Incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Programma Ruimtelijke ontwikkeling, Milieu en Duurzaamheid			
Incidentele baten	0	0	0
Incidentele lasten	0	0	0
Totaal Incidentele B en L Progr Ruimtelijke ontw, Milieu en Duurzaamh	0	0	0
Programma Infrastructuur en Beheer			
Incidentele baten	0	0	0
Incidentele lasten	0	0	0
Totaal Incidentele B en L Programma Infrastructuur en Beheer	0	0	0
Programma Commerciële exploitatie			
Incidentele baten	0	0	0
Incidentele lasten	0	0	0
Totaal Incidentele B en L Programma Commerciële exploitatie	0	0	0
Programma Veiligheid & Havenmeester			
Incidentele baten	0	0	0
Incidentele lasten	0	0	0
Totaal Incidentele B en L Programma Veiligheid & Havenmeester	0	0	0
Programma Bedrijfsvoering			
Incidentele baten	103	0	110
Incidentele lasten	-415	0	0
Totaal Incidentele B en L Programma Bedrijfsvoering	-312	0	110
Resultaat Grondexploitatie			
Resultaat grondexploitatie	4.530	2.391	0
Totaal Incidenteel Resultaat Grondexploitatie	4.530	2.391	0
Mutaties in reserves			
Beschikkingen ten laste van reserves	2.957	5.000	94
Toevoeging aan reserves	2.900	2.900	2.788
Totaal Incidentele Mutaties in reserves	57	2.100	-2.694

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

De incidentele baten en lasten en structurele mutaties reserves worden verantwoord onder het programma Bedrijfsvoering. Het resultaat Grondexploitatie wordt aangemerkt als incidentele baten en/of lasten.

Programma Bedrijfsvoering

+ € 103.000 Meer incidentele baten door:

- Een opgelegde boete voor het niet tijdig voldoen aan de bouwplicht.

- € 415.000 Meer incidentele lasten door:

- Een tweetal getroffen schikkingen zoals eerder vermeld.

Resultaat Grondexploitatie

In 2015 is een resultaat uit de grondexploitatie van € 4.529.943 gerealiseerd.

- Voor een toelichting hierop wordt verwezen naar het onderdeel Vlottende Activa I. Voorraden a. Grondexploitatie van hoofdstuk XIII Toelichting op de Balans per 31 december 2015.

Mutaties reserves

- € 2.055.000 Minder ten laste van de reserves gebracht, omdat:

- Baggerkosten vanaf 2015 ten laste komen van de voorziening baggeren en niet meer van ten laste van de reserve.

+ € 12.000 Meer ten laste van reserves is gebracht omdat:

- In de begroting was geen rekening gehouden met onttrekkingen uit de eerder gevormde reserve Vitaliteitsregeling.

I. Structurele mutaties in reserves

Overzicht structurele mutaties reserves	Gerealiseerd 2015	Budget 2015	Gerealiseerd 2014
Mutaties in reserves			
Beschikkingen ten laste van reserves	362	362	362
Toevoeging aan reserves	0	0	0
Totaal Structurele Mutaties in reserves	362	362	362

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

De structurele mutaties reserves bestaan uit beschikkingen ten laste van de algemene reserve.

J. Analyse begrotingsrechtmatigheid

De verwachte programmaoverschrijdingen over 2015 zijn conform de spelregels begrotingsrechtmatigheid in de vergadering van 16 december 2015 geautoriseerd door de Raad van Bestuur. Om te voorkomen dat minimale afwijkingen ten opzichte van de verwachte programmaoverschrijdingen alsnog leiden tot begrotingsonrechtmatigheid zijn alle overschrijdingen over 2015 ten opzichte van de verwachte programmaoverschrijdingen met maximaal 10% ook geautoriseerd met het hiervoor genoemde voorstel. Uit onderstaande tabel valt af te leiden dat de gerealiseerde kosten per programma binnen de geautoriseerde kosten dan wel geautoriseerde kosten plus 10% zijn gebleven. Dit betekent dat er sprake is van begrotingsrechtmatigheid over 2015.

	Gerealiseerd	Budget	Ge- autoriseerd	Ge- autoriseerd plus 10%
<i>Programma Ruimtelijke ontwikkeling, milieu en duurzaamheid</i>				
Kosten	-235	-268	-303	
<i>Programma Infrastructuur en Beheer</i>				
Kosten	-4.682	-6.760	-5.466	
<i>Programma Commerciële Exploitatie</i>				
Kosten droog	-210	-278	-259	
<i>Programma Veiligheid & Havenmeester</i>				
Kosten	-1.392	-1.640	-1.501	
<i>Programma Bedrijfsvoering</i>				
Kosten	-10.668	-9.704	-10.179	-11.197

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

Uit bijlage 2 Overzicht projecten 2015 blijkt dat alle uitgaven t/m 31 december 2015 en de totaal verwachte uitgaven per project binnen budget/krediet blijven.

Overige gegevens

XV. Financiële positie

Hoewel grondexploitaties op de balans onder vlottende activa zijn opgenomen, zijn deze in het overzicht Financiële Positie meegenomen, omdat deze posten het karakter hebben van investeringen op lange termijn.

	Werkelijk 31-12-2015	Begroting 2015	Werkelijk 31-12-2014
Beschikbaar op lange termijn			
<u>Eigen vermogen</u>			
Algemene reserve	72.131	71.509	71.871
Vitaliteitsregeling	124	47	88
Reserve baggeren	0	1.414	0
Reserve ontwikkelingen	12.979	9.416	8.824
Onverdeeld resultaat	8.182	12.151	4.870
Totaal eigen vermogen	93.417	94.537	85.653
<u>Voorzieningen</u>			
Voorziening infra droog	1.720	2.055	1.521
Voorziening riolering	5.261	5.094	4.533
Voorziening infra nat	2.653	1.723	2.368
Voorziening overigen	0	0	75
Voorziening baggeren	1.513	0	3.388
Voorziening egalisatie rioolheffing	0	0	34
Totaal voorzieningen	11.147	8.872	11.919
Langlopende leningen	6.823	6.840	7.191
Kasgeldlening (met renteswaps)	113.700	114.747	116.200
Totaal leningen	120.523	121.587	123.391
Totaal beschikbaar op lange termijn	225.087	224.995	220.963
Geïnvesteed op lange termijn			
Materiële vaste activa	109.993	149.332	103.562
Grondexploitaties	106.684	75.463	107.285
Financiële vaste activa	10.327	0	10.327
Totaal geïnvesteed op langere termijn	227.004	224.795	221.175
Saldo beschikbaar werkkapitaal	-1.918	200	-212

Alle bedragen x 1.000 euro (€)

XVI. Controleverklaring

Bijlagen

Bijlage 1: Staat van uitgegeven industrieterreinen 2015

Erfpacht 2015 1e uitgiftes	Oppervlakte in hectare	Lengte in meters
Grond Kade	06.03.16	

Verhuur 2015 1e uitgiftes	Oppervlakte in hectare	Lengte in meters
Grond Kade		

Verkoop 2015 2e uitgiftes	Oppervlakte in hectare	Lengte in meters
Grond Kade		

Bijlage 2: Overzicht projecten 2015

Nr.	Projecten	Budget/ Krediet	Uitgegeven t/m 31 december 2015	Totaal verwachte uitgaven
HMO-000008	Bouwrijpkosten Industrial Park 132 ha	18.400.000	2.032.849	17.800.000
HMO-000010	Stoomleiding*	715.442	701.471	715.442
HMO-000023	Ontwikkeling Tradepark West	12.178.649	11.760.595	11.815.000
HMO-000029	Kade (voorbereidingskrediet)	70.000	14.096	70.000
HMO-000041	Bijdrage inrit & spoor	240.000	40.000	240.000
HMO-000114	LPM		10.365	

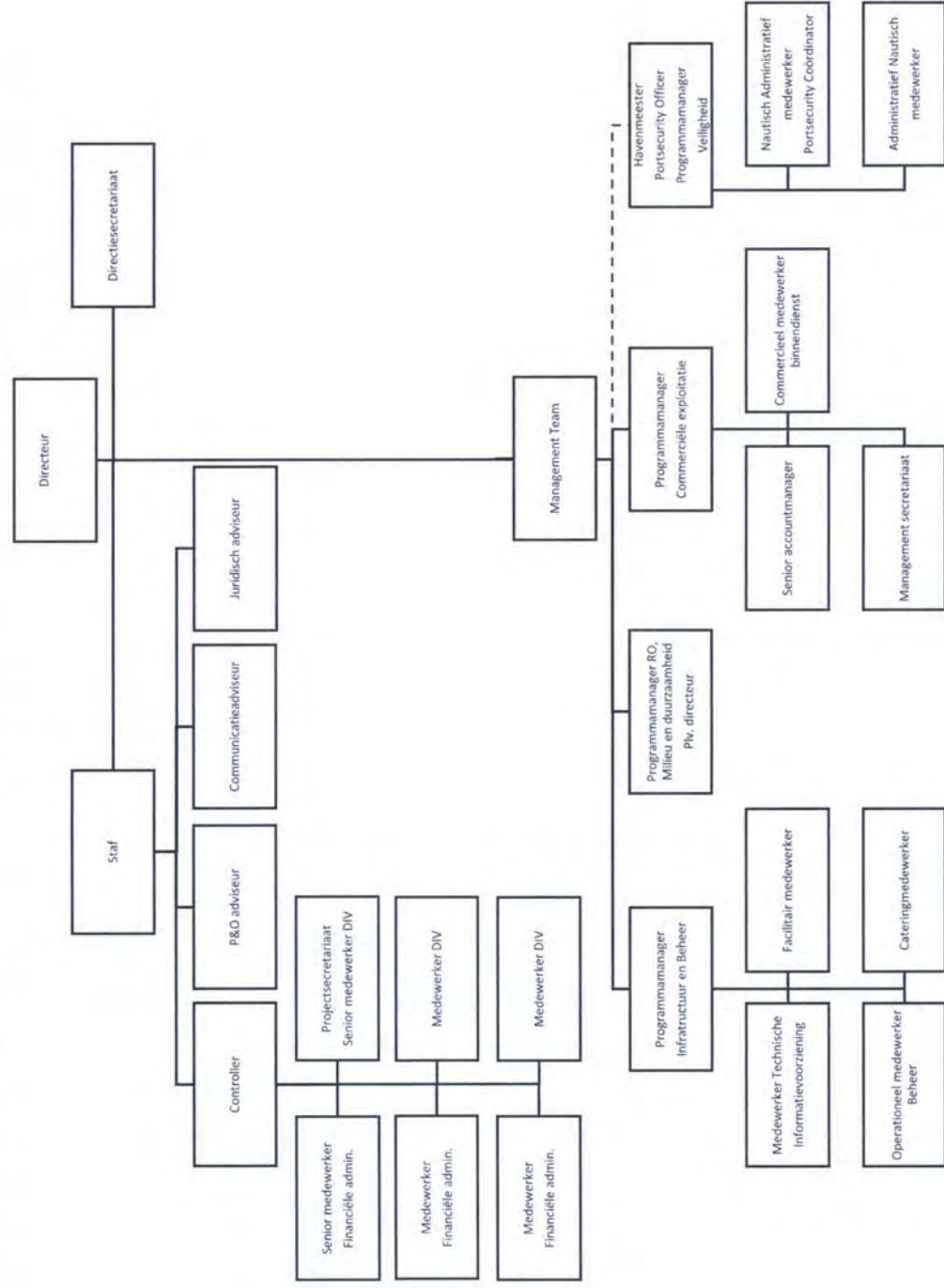
Alle bedragen in euro's (€)

In bovenstaande tabel wordt voor zowel de lopende projecten m.b.t. de vaste activa in ontwikkeling als voor de lopende projecten m.b.t. de grondexploitaties in de kolom 'Budget/Krediet' aangegeven wat de hoogte is van budget of krediet. In de kolom 'Uitgegeven t/m 31 december 2015' wordt aangegeven wat al uitgevoerd is en in de kolom 'Totaal verwachte uitgaven' wordt aangegeven wat de totale uitgaven naar verwachting zullen zijn.

* Dit krediet is/wordt in de RvB vergadering van 6 april 2016 vastgesteld.

Bijlage 3: Organogram Havenschap Moerdijk (per 31 december 2014)

Bijlage 4: Kasgeldlimiet 2015, Renterisiconorm 2015 en Schatkistbankieren 2015

Kasgeldlimiet 2015	kw 1	kw 2	kw 3	kw 4
Omvang begroting per 1 januari 2015 (= grondslag)	18.650	18.650	18.650	18.650
1) Toegestane kasgeldlimiet				
- In procenten van de grondslag	8,2%	8,2%	8,2%	8,2%
- In bedrag	1.529	1.529	1.529	1.529
2) Omvang vlottende korte schuld				
Opgenomen korte gelden < 1 jaar	0	0	0	0
Schuld in rekeningcourant	0	0	0	0
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld	0	0	0	0
3) Vlottende middelen*				
Contante gelden in kas	0	0	0	0
Tegoeden in rekening-courant	-2.275	-971	-1.511	-3.426
Overige uitstaande gelden < 1 jaar (deposito's)	0	0	0	0
Toets kasgeldlimiet				
4) Totaal netto vlottende schuld (2) - (3)	-2.275	-971	-1.511	-3.426
Toegestane kasgeldlimiet (1)	1.529	1.529	1.529	1.529
Ruimte (+) / Overschrijding (-); (1) - (4)	3.805	2.500	3.040	4.955

* Per ultimo van het kwartaal

Alle bedragen X 1.000 euro (€)

Renterisiconorm en renterisico's vaste schuld in het jaar 2015		Bedrag
1a	Renteherziening op vaste schuld o/g	0
1b	Renteherziening op vaste schuld u/g	0
2	Netto renteherziening op vaste schuld (1a-1b)	0
3a	Nieuwe aangetrokken vaste schuld	0
3b	Nieuwe verstrekte uitzettingen	0
4	Netto nieuw aangetrokken vaste schuld (3a-3b)	0
5	Betaalde aflossingen	2.868
6	Herfinanciering (laagste van 4 en 5)	0
7	Risico op vaste schuld (2 + 6)	0
Renterisiconorm		
8	Stand van de vaste schuld per 01-01-2015	123.391
9	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%
10	Risiconorm van begrotingsomvang (minimaal 2.500)	3.730
Toets renterisiconorm		
10	Renterisiconorm	3.730
7	Renterisico op vaste schuld	0
11	Ruimte (+) c.q. Overschrijding (-) (10-7)	3.730

Alle bedragen X 1.000 euro (€)